VOORTGANGS-RAPPORTAGE

Programmaplan Duurzaamheid

2023-2025

gemeente Hoeksche Waard

Voorwoord *Pagina 3*

1. De voortgangsrapportage in vogelvlucht *Pagina 4*
2. Samen werken aan het programmaplan Duurzaamheid *Pagina 6*
3. Cijfers en gegevens over duurzaamheid in de Hoeksche Waard *Pagina 8*
4. Programmabrede resultaten en ontwikkelingen *Pagina 12*
5. Een aantal resultaten en vooruitblikken per thema *Pagina 16*
   - 5.1 Ontwikkelingen Energietransitie *Pagina 16*
   - 5.2 Ontwikkelingen Circulaire economie *Pagina 28*
   - 5.3 Ontwikkelingen Biodiversiteit *Pagina 34*
   - 5.4 Ontwikkelingen Klimaatadaptatie *Pagina 38*
6. Vooruitkijken: van uitvoering naar vernieuwing *Pagina 44*

Voorwoord

We werken elke dag hard aan onze ambitieuze doelen om in 2050 een klimaatneutrale Hoeksche Waard te zijn. Samen met inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en andere overheden zetten we stappen op de 4 duurzaamheidsthema's: energietransitie, circulaire economie, biodiversiteit en klimaatadaptatie. Voor droge voeten, bestuivende bijen, voldoende bouwmaterialen, een warme woning en elektriciteit uit het stopcontact in de toekomst, moeten we juist nu hard werken.

Deze overgang – ofwel transitie – naar een duurzamere samenleving is geen vooraf vastgestelde route op de kaart. Het vraagt om een samenspel tussen alle betrokkenen, en om vergaande veranderingen in gedrag en in hoe we samenwerking organiseren.

Een transitie is te vergelijken met een zwerm vogels die naar een nieuwe bestemming vliegt. Niemand weet precies welke route wordt gevolgd. Onderweg reageert de zwerm op wind, storm en obstakels. Wie vooraan vliegt en de groep leidt, wisselt met de omstandigheden. Soms wijkt een deelgroep af of kiest een andere route. Zo werkt ook onze duurzaamheidstransitie: organisch, deels onvoorspelbaar en voortdurend in ontwikkeling.

Hein Verbiest
wethouder Duurzaamheid

De gemeente is niet de enige 'bestuurder'. Net als in een zwerm vogels is de koers het resultaat van wat we samen doen – inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties, andere overheden én wij als gemeente. Soms vragen mensen: maar hoe doen we dat precies?
Het antwoord is: stap voor stap, met oog voor elkaar, de omstandigheden, en met ruimte om onderweg de route te bepalen of te veranderen.

De route die we volgen is soms onvoorspelbaar en brengt veranderingen met zich mee. Dat hoort bij een transitie, en juist daardoor blijven we in beweging. Elke stap laat zien dat we investeren in een leefbare toekomst voor komende generaties. Lees verder en ontdek hoe we samen vormgeven aan een duurzame toekomst in de Hoeksche Waard.

1. De voortgangsrapportage in vogelvlucht

Met de vaststelling van het programmaplan Duurzaamheid in 2020 kreeg de verduurzaming in de Hoeksche Waard voor het eerst een stevige en vaste basis. Sindsdien zijn er binnen de 4 thema's – energietransitie, circulaire economie, biodiversiteit en klimaatadaptatie – belangrijke stappen gezet. Vanuit de uitvoeringsprogramma's en -agenda's per thema (hierna: uitvoeringsplannen), die in 2022 opnieuw zijn vastgesteld door de gemeenteraad, werken we aan onze doelen voor een leefbare toekomst.

Kijken we naar de voortgang op de 4 gemeentelijke uitvoeringsplannen, dan zien we mooie resultaten:

- Bij de **energie- en warmtetransitie** zien we dat het doel van de Regionale Energiestrategie (RES) van RES-regio Hoeksche Waard – om 0,476 TWh aan grootschalige duurzame energie op land op te wekken in 2030 – al in 2025 is behaald. Een mooie bijdrage aan en stap richting een energieneutrale Hoeksche Waard in 2040. We zien ook dat het accent verschuift van alleen duurzame opwek en besparing van energie naar een samenhangend energiesysteem, waarbij vraag en aanbod van elektriciteit op lokaal niveau in balans worden gebracht. Projecten als Smart Energy Hubs en Energiepolder zijn hiervan mooie voorbeelden.
- Een **circulaire economie** is noodzakelijk om ook in de toekomst over voldoende grondstoffen te kunnen beschikken. Er lopen verschillende initiatieven waarbij we als gemeente de rol van aanjager en verbinder vervullen. Zo werken lokale bouw- en infrabedrijven samen om elkaars reststromen opnieuw te gebruiken als grondstof. En bieden we gezinnen en kinderdagverblijven een methode om kinderen eerder uit de luiers te krijgen en zo afval terug te dringen.
- Voor **biodiversiteit** zetten we op veel plekken in de Hoeksche Waard stappen naar natuurvriendelijker beheer van het groen in de openbare ruimte. Ook werken we samen met agrarische ondernemers en natuurorganisaties aan een groenblauwe dooradering van ons eiland, zodat dieren en planten voldoende aaneengesloten leefplekken hebben.
- Bij **klimaatadaptatie** groeit de aandacht voor waterveiligheid: de bodem en ruimte voor water worden steeds vaker leidend bij het maken van (bouw)plannen. In bestaande dorpen brengen we de klimaatrisico's in beeld om vervolgens samen te werken aan plannen om kwetsbare plekken aan te pakken en hitte- en wateroverlast te beperken.

Het is ondertussen 2025. De uitvoeringsplannen lopen tot en met 2026 en vragen herijking. Het doel *klimaatneutraal* in 2050 blijft staan, maar de weg ernaartoe vraagt om een actuele afweging van kansen en uitdagingen, die zich voordoen:

- Voor de **energie- en warmtetransitie** ligt de focus niet langer alleen op energiebesparing en duurzame opwek van warmte en elektriciteit. In heel Nederland ervaren we gevolgen van netcongestie en dit vraagt om een bredere blik naar het hele energiesysteem, met een goede lokale balans tussen vraag en aanbod naar energie op ieder moment.
- Richting een **circulaire economie** hebben we eerste stappen gezet. De afgelopen jaren stonden in het teken van opbouw, pilots en het aanjagen van samenwerkingen. De transitie gaat nu een nieuwe fase in, waarin meer ruimte nodig is voor circulair ondernemen, voor nieuwe regelgeving en waarin nieuwe uitdagingen zich voordoen.
- Met het stopzetten van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) door het Rijk viel een belangrijk basis, waarin **biodiversiteit en klimaatadaptatie** samenkomen, weg. Vooral voor onze ambitie op het gebied van biodiversiteit heeft dit gevolgen. Dit betekent echter niet dat de ambitie stopt. Grote beleidsopgaven op het gebied van water, bodem, natuur en landbouw verdienen een robuuste aanpak. Een groenblauwe dooradering van de Hoeksche Waard biedt hiervoor veel kansen en oplossingen. Met het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie werken we samen met provincie en waterschap aan het klimaatbestendig maken van onze dorpen. Met nieuwe cijfers van het KNMI over weersextremen voeren we in 2025 een nieuwe klimaatstresstest uit. Met deze stresstest als basis weten we in 2026 aan welke knelpunten wij samen met onze partners en inwoners moeten werken. Voor een effectieve uitvoering zijn voldoende middelen nodig; voor deze thema's zijn minder rijksmiddelen beschikbaar dan voor energietransitie en circulaire economie. Willen we bijvoorbeeld natuurvriendelijk beheer van de openbare ruimte verder uitbreiden, dan is extra budget nodig. Budgetneutraal kan dit niet gerealiseerd worden.

Om ook in de komende jaren grote stappen te kunnen zetten richting een klimaatneutrale Hoeksche Waard is het nodig om – naast een passende uitvoering van de bestaande uitvoeringsprogramma's en -agenda – voor alle 4 de thema's nieuwe uitvoeringsplannen op te stellen.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2, *Samen werken aan het programmaplan Duurzaamheid*, wordt kort stilgestaan bij de strategische programmadoelen, hoe we hierop monitoren en sturen, en hoe de uitvoering gefinancierd is.
Hoofdstuk 3, *Cijfers en gegevens over duurzaamheid in de Hoeksche Waard*, toont per thema relevante cijfers en gegevens.
Hoofdstuk 4 geeft de *programmabrede resultaten en ontwikkelingen* weer.
In hoofdstuk 5 volgen de belangrijkste *resultaten en vooruitblikken per thema*:

- 5.1 Ontwikkelingen Energietransitie
- 5.2 Ontwikkelingen Circulaire economie
- 5.3 Ontwikkelingen Biodiversiteit
- 5.4 Ontwikkelingen Klimaatadaptatie

Hoofdstuk 6, *Vooruitkijken: van uitvoering naar vernieuwing*, sluit af met een blik op de periode na 2026.

2. Samen werken aan het programmaplan Duurzaamheid

Met deze voortgangsrapportage over 2023, 2024 en de periode tot en met de zomer van 2025, delen we graag de stand van zaken rond **het programmaplan Duurzaamheid**. Welke stappen zijn er gezet richting ons gezamenlijke doel: **een klimaatneutrale Hoeksche Waard in 2050**? En welke acties en projecten zijn daarbij uitgevoerd en opgepakt binnen de 4 duurzaamheidsthema's: energietransitie, circulaire economie, biodiversiteit en klimaatadaptatie?

Onze strategische programmadoelen
Om onze ambitie te behalen – een klimaatneutrale Hoeksche Waard in 2050 – werken we samen met inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en mede-overheden aan 4 strategische programma-doelen:

- **In 2040 is de Hoeksche Waard energieneutraal.** We besparen energie en gebruiken alleen nog duurzame energie die we zelf lokaal opwekken.
- **In 2050 is de Hoeksche Waard 100% circulair.** We bouwen aan een circulaire economie. Grondstoffen behouden hun waarde en afval bestaat niet meer.
- **In 2050 hebben we veerkrachtige ecosystemen.** We stimuleren de biodiversiteit. Dat doen we door de leefomgeving voor inheemse dieren, planten en micro-organismen te verbeteren en te versterken.
- **In 2050 is de Hoeksche Waard klimaatbestendig.** We zorgen dat we voorbereid zijn op extremer weer, zoals droogte, hitte en hevige regenval.

Als we deze doelen behalen, levert de Hoeksche Waard een waardevolle bijdrage aan een duurzame toekomst. Zo kunnen ook toekomstige generaties blijven genieten van het leven op ons eiland.

Hoe we aan deze doelen werken, staat in de uitvoeringsprogramma's en -agenda's per duurzaamheidsthema (hierna: uitvoeringsplannen). Ook is er een leidraad Communicatie en participatie Duurzaamheid. Deze uitvoeringsplannen zijn in december 2022 (opnieuw) vastgesteld door de gemeenteraad. Ze vormen de basis voor de acties en projecten die we als gemeente, samen met onze partners, uitvoeren om de programmadoelen te behalen.

Monitoring & sturing

De overgang naar een klimaatneutrale samenleving kost tientallen jaren. Als gemeente Hoeksche Waard dragen we hieraan bij met ons programmaplan Duurzaamheid. Tegelijk zijn we afhankelijk van landelijke en internationale ontwikkelingen. Resultaten zijn daarom niet altijd direct zichtbaar of meetbaar. Ook is niet altijd duidelijk of een resultaat het directe gevolg is van ons beleid of onze acties. Een volledig overzicht van de voortgang en effecten van het programmaplan is dan ook niet te geven.

De beschikbare cijfers verschillen per duurzaamheidsthema. Voor de energietransitie zijn er bijvoorbeeld wel diverse cijfers en landelijke data beschikbaar. Die lopen vaak enkele jaren achter en hebben soms verschillende peildata. Aanvullend daarop zijn we in juni 2025 gestart met een verkenning Hoeksche Waard energieneutraal 2040, waarin we onderzoeken en berekenen hoever we zijn met het behalen van deze doelstelling. De resultaten van de verkenning verwachten we in januari 2026 (zie ook: pagina 17).

De overgang naar een circulaire economie staat nog aan het begin. Er zijn nog weinig cijfers beschikbaar om de voortgang goed te kunnen meten. Daarom brengen we vooral de waardevolle samenwerkingen in beeld, bijvoorbeeld met ondernemers en andere overheden. Samenwerking is noodzakelijk om circulaire doelen te halen.

Voor biodiversiteit sluiten we aan bij de monitoring van de landelijke stichting Deltaplan Biodiversiteit. Daarmee hebben we een basis gelegd van kritische prestatie-indicatoren (KPI's) voor biodiversiteit in de openbare ruimte. Ook delen we de eerste resultaten van het ecologisch beheer in de openbare ruimte van onze gemeente.

Voor klimaatadaptatie krijgen we in de tweede helft van 2025 inzicht in de nieuwe data uit de klimaatstresstest. Daarbij vergelijken we de knelpunten uit 2018 met die uit 2025: welke zijn opgelost en welke risico's blijven bestaan?

Financiering programmaplan Duurzaamheid

De uitvoering van het programmaplan Duurzaamheid en de bijbehorende uitvoeringsplannen dekken we uit verschillende geldstromen. Het grootste deel komt uit specifieke uitkeringen (SPUK) van het Rijk. Deze SPUK-regelingen zijn vooral bedoeld voor de uitvoering van de energie- en warmtetransitie, en deels ook inzetbaar voor het stimuleren van de circulaire economie. Elke regeling heeft eigen voorwaarden voor de besteding van het geld. Over de inzet van deze middelen leggen we jaarlijks verantwoording af aan het Rijk.

De belangrijkste specifieke uitkering betreft de tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE). De middelen voor deze regeling zijn gegarandeerd beschikbaar tot en met 2030. In 2023 en 2024 bedroegen de jaarlijkse ontvangsten telkens ongeveer € 1,5 miljoen. In 2025 zijn deze verhoogd naar € 2,7 miljoen. We verwachten dat deze stijgende trend in middelen zich voortzet tot en met 2030. Deze middelen mogen uitsluitend worden besteed aan de thema's energietransitie en circulaire economie, en niet aan biodiversiteit en klimaatadaptatie.

Daarnaast zijn er andere belangrijke SPUK's met specifieke doelen binnen de energietransitie, zoals de SPUK Energiearmoede met een bedrag van € 1,4 miljoen, en de SPUK Lokale Aanpak Isolatie (LAI) met € 5,5 miljoen. Deze bedragen zijn vastgesteld begin 2025 en vormen een belangrijke basis voor gerichte investeringen in het terugdringen van energiearmoede en het verbeteren van woningisolatie.

Bij de slotrapportage 2023 is vanuit de reserve Duurzaamheid een eenmalige storting gedaan in de reserve Tijdelijke Beleidsimpulsen. Vanuit deze reserve bekostigen we zowel lopende als toekomstige uitgaven binnen het programmaplan Duurzaamheid (waar geen SPUK-regeling tegenover staat), bijvoorbeeld voor de thema's biodiversiteit en klimaatadaptatie. Op dit moment hebben we nog € 0,7 miljoen ter beschikking.

3. Cijfers en gegevens over duurzaamheid in de Hoeksche Waard

Energietransitie

29,0% van de totale energie die verbruikt wordt in 2023, is hernieuwbaar. Van de **5.977 terajoule (TJ)** energie die verbruikt wordt, wordt **1.736 TJ duurzaam opgewekt**

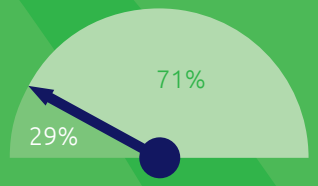

29%

In 2022 was dit 24,3% en in 2021 was dit 18,7%

Op daken van woningen en gebouwen liggen **512.144 zonnepanelen** in 2024

In 2023 waren dit er 427.029 en in 2022 315.199.

80 Duurzaamheidsleningen verleend voor in totaal € 1,1 miljoen. Het gemiddelde bedrag per lening is in 2024

€ 13.450,-

In 2023 waren dit er 248 voor € 2,9 miljoen (gemiddeld € 11.800,- per lening).
In 2022 waren dit er 252 voor € 2,8 miljoen (gemiddeld € 11.000,- per lening).

8,4% van het totaal aantal auto's in de Hoeksche Waard is in 2024 elektrisch

In 2023 was dit 6,7% en in 2022 4,7%

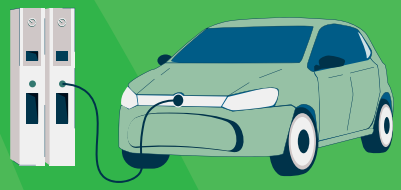

955 (semi) publieke laadpunten voor elektrische auto's in 2024

In 2023 waren dit er 783 en in 2022 546

Elektriciteitsverbruik

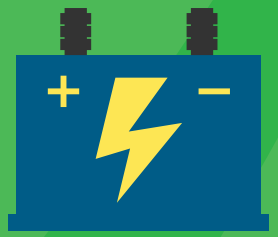

445 TJ
Woningen (2023)

In 2022 was dit 444 TJ en in 2021 443 TJ

714 TJ
Bedrijven & instellingen (2023)

In 2022 was dit 711 TJ en in 2021 713 TJ

Aardgasverbruik

1.094 TJ
Woningen (2023)

In 2022 was dit 1.321 TJ en in 2021 1.533 TJ

714 TJ
Bedrijven & instellingen (2023)

In 2022 was dit 769 TJ en in 2021 1.019 TJ

Bronnen: Klimaatmonitor (energiecijfers, elektrische auto's en laadpalen), Aerovision en Asset Insight in opdracht van de gemeente (zonnepanelen) en Stimuleringsfonds Volkshuisvesting – SVn (Duurzaamheidslening)

Circulaire economie

483,6 kilo afval per inwoner in 2024. Hiervan wordt **70,4% gescheiden**

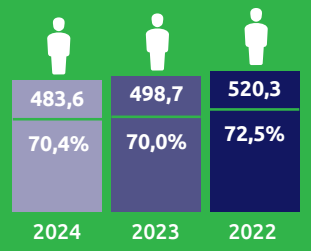

Soorten afval in kg per inwoner

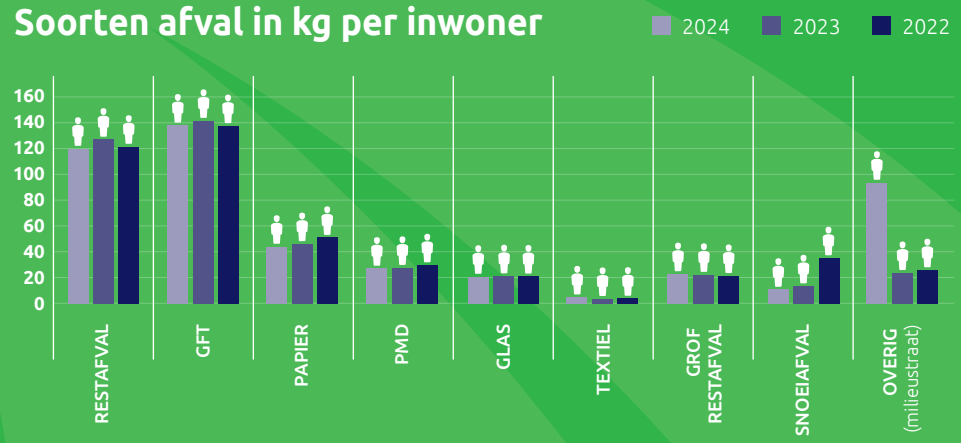

RecycleHopper

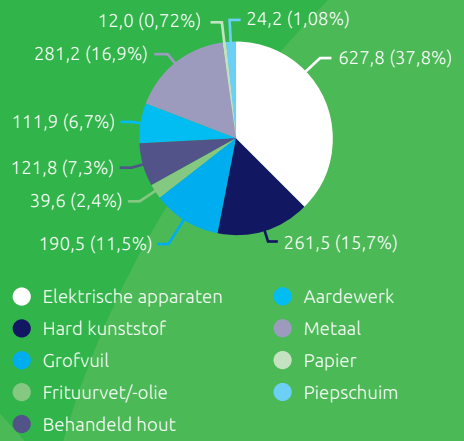

Ingezameld gewicht per soort product
Totaal gewicht: 1670,5 kg *(gemiddeld 4,3 kg per bezoeker)* - Eerste ophaalronde 2025

Plasklas 18 maart tot en met 1 september 2025

257
DEELNEMERS

496.440
LUIERS IN TOTAAL BESPAARD
Of 7.638 pakken van 65 luiers

€ 135.142,-
Geld aan luiers bespaard door totaal deelnemers

70
TON MINDER LUIERAFVAL
Of 1 jaar restafval van 249 huishoudens

74
TON CO_2-BESPARING (KG CO_2-EQ)
Of 1 jaar rondrijden van 32 benzineauto's

€ 20.478,-
Externe kosten CO_2-uitstoot bespaard (productie en verbranding)

Bronnen: RAD afval- en grondstoffenbalans (afvalscheiding), RAD en Plasklas

Biodiversiteit

25-30% van de **landbouwbedrijven** neemt deel aan **agrarisch natuurbeheer** in 2024 *Ook in 2023 en 2022*

65 van de 319 algemene soorten zijn in het **landelijk gebied** waargenomen in de periode 2019-2024. Dit is **20,4%**.

42 van de 240 algemene soorten zijn in de **dorpen** waargenomen in de periode 2019-2024. Dit is **17,5%**.

Algemene soorten zijn planten of dieren, die vaak voorkomen/voorkwamen, zoals soorten amfibieën, reptielen, vissen, insecten, vogels, zoogdieren, mossen, paddenstoelen en planten.

140 hectare aan **ingezaaide akkerranden** in 2024. Dat is ongeveer **412 kilometer** aan bijvoorbeeld bloemrijke of graskruiden-akkerranden van 3,4 meter breed
In 2023 was dit 136 hectare en in 2022 was dit 164 hectare

Op **82 hectare agrarische grond** wordt **weidevogelbeheer** (bieden van voedings-, broed- en opgroeimogelijkheden) toegepast in 2024. Dat zijn ongeveer **115 voetbalvelden**
In 2023 was dit 82 hectare en in 2022 was dit 81 hectare

Er zijn zeker **71 verschillende bijensoorten** in 2024 waargenomen waaronder 15 bedreigde of kwetsbare soorten (rode lijst), zoals de zandhommel, moshommel en roodrandzandbij
In 2023 waren dat er ook zeker 71 en in 2022 waren dat er zeker 78

Ruim **114 hectare grassen** van de in totaal 362 hectare grassen in de openbare ruimte en op begraafplaatsen (sportvelden niet meegerekend) wordt door/in opdracht van de gemeente **natuurvriendelijk beheerd**. Dat zijn ongeveer 160 voetbalvelden

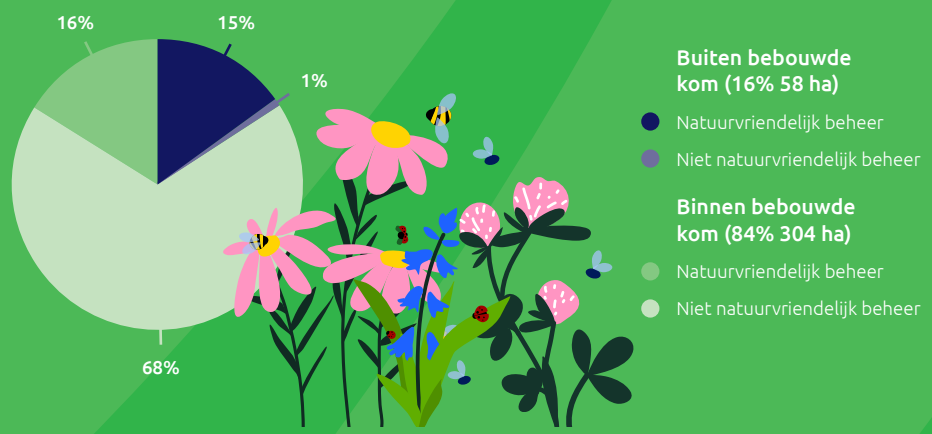

Bij ecologisch beheer wordt er (minder vaak) gemaaid en maaisel wordt na enkele dagen afgevoerd (in plaats van gras kneuzen en laten liggen). Zaden en insecten blijven zo achter, maar de grond wordt niet verrijkt met voedingsstoffen uit het maaisel. Hierdoor krijgen meer plantensoorten de kans om te groeien en het biedt insecten leefruimte en voedsel. (2024)

Bronnen: Coöperatie Collectief Hoeksche Waard – CCHW (akkerranden, agrarisch natuur- en weidevogelbeheer), Nationale Databank Flora en Fauna (algemene soorten en bijen) en beheersysteem Openbare ruimte (beheer grassen)

Klimaatadaptatie

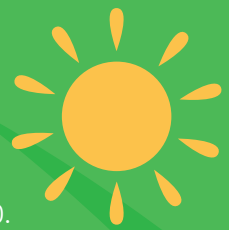

Tussen de 44º C en 48º C ligt de **gevoelstemperatuur** steeds vaker in 2050.

24,2% van inwoners 65+ jaar met risico op hittestress (kans op uitdroging en ververhitting) door een broze gezondheid. 7,9% van de inwoners 18+ jaar met risico op hittestress door kwetsbaarheid en eenzaamheid

Bij **60.000 m² bestrating** is het gemengde riool vervangen door een regenwaterriool en afvalwaterriool **(afgekoppeld)** door de gemeente in 2024 *In 2023 was dit 5.125 m² en in 2022 16.870 m²*

55% van de **basisscholen** hebben hun **plein vergroend** in 2024.
Een aantal andere scholen maken plannen hiervoor

Inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers hebben met de **subsidie Klimaatadaptatie, 848 m² dakoppervlak afgekoppeld** van het riool, **186.625 liter waterberging**, **1.004 m² groen dak** en **290 m² groen** in plaats van verharding aangelegd in 2024

In 2023 was dit 1.265 m² afgekoppeld dakoppervlak, 17.906 liter waterberging, 735 m² groen dak en 928 m² aangelegd groen

In 2022 was dit 677 m² afgekoppeld dakoppervlak, 87.650 liter waterberging, 219 m² groen dak en 691 m² aangelegd groen

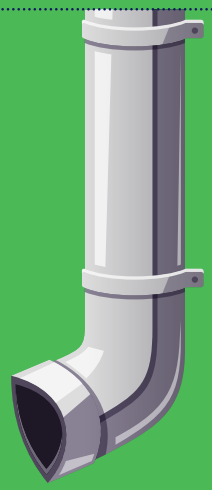

91 inwoners maakten gebruik van de Tegeltaxi in 2024
In 2023 waren dit 115 inwoners

65% van de Hoeksche Waard ligt **onder zeeniveau**. Dit maakt het gebied kwetsbaar voor overstromingen en dijkdoorbraken. 35% ligt boven zeeniveau

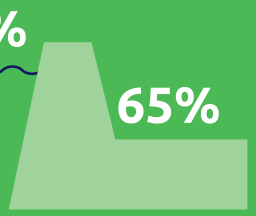

Bronnen: Klimaateffectatlas 2024 (hittestress), Nelen & Schuurmans (zeeniveau), team Beheer openbare ruimte (afkoppelen riolering onder bestrating), Join (subsidie Klimaatadaptatie) en aanmeldingen (Tegeltaxi)

4. Programmabrede resultaten en ontwikkelingen

TOEKOMSTVISIE HOEKSCHE WAARD SAMEN WAARMAKEN

Het programma Duurzaamheid werkte mee aan de totstandkoming van de 'Toekomstvisie Hoeksche Waard Samen waarmaken' (hierna: toekomstvisie). De toekomstvisie is richtinggevend bij de te maken keuzes voor onder meer woningbouw, bedrijvigheid, landschap en natuur. In het hoofdstuk in de toekomstvisie over de 4 pijlers voor de Hoeksche Waard zijn voor alle duurzaamheidsthema's piketpalen geslagen, zodat we in de toekomst de duurzaamheidsopgaves op kunnen pakken.

DUURZAAMHEIDSEDUCATIE

Gemeente Hoeksche Waard werkt jaarlijks samen met stichting Code Groen (voorheen stichting Milieu Dichterbij) aan het lesproject Scholen voor Duurzaamheid. Leerlingen van CSG Willem van Oranje en het Hoeksch Lyceum werkten in 2023, 2024 en 2025 aan opdrachten van de gemeente, de RAD, de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid en diverse Hoeksche Waardse bedrijven. De thema's waren energietransitie, circulaire economie en klimaatadaptatie. Aan het einde van elke lesperiode presenteerden de leerlingen hun resultaten en ideeën.

Zo dachten ze voor het thema energietransitie na over mogelijkheden voor een energieneutrale Hoeksche Waard en een duurzaam gemeentehuis. Bij circulaire economie adviseerden ze hoe zwerfafval kan worden voorkomen of opgeruimd. Ook ontwierpen ze duurzame fashion-items en maakten plannen voor een circulaire en aantrekkelijke tweedekanswinkel voor jongeren. Voor klimaatadaptatie bedachten ze wat inwoners zelf kunnen doen om hun omgeving klimaatbestendiger te maken – én hoe we hen daarbij kunnen activeren.

Ook buiten deze samenwerking wordt duurzaamheidseducatie gestimuleerd. Zo werkten leerlingen van 4 VWO van het Hoeksch Lyceum binnen de lessen Natuur, Leven en Technologie (NLT) aan opdrachten over het vergroenen van het schoolplein (dit wordt ook daadwerkelijk uitgevoerd) en het tegengaan van hittestress op fietsroutes naar school. In samenwerking met Hoekschewaards Landschap ontwikkelde de gemeente daarnaast een informatiebundel met een praktisch stappenplan om kinderdagverblijven te vergroenen. Bij de bundel hoort een Doeboek, waarmee kinderen spelenderwijs kennismaken met thema's als hitte, water en natuur. Aanvullend lopen er ook educatieve projecten rond circulaire economie (zie pagina 30 van deze voortgangsrapportage). Duurzaamheidseducatie blijft ook de komende jaren een belangrijk aandachtspunt. We bouwen verder aan bewustwording, kennis en betrokkenheid bij jongeren.

COMMUNICATIE: VAN INFORMEREN NAAR INSPIREREN ÉN ACTIVEREN

Duurzaamheidscommunicatie draagt bij aan het behalen van onze programma- en themadoelen. We richten ons op projecten met een groot maatschappelijk belang, en verschuiven steeds meer van informeren naar inspireren en activeren. Uitgangspunten van onze communicatie zijn dan ook urgentie, relevantie en nabijheid. Immers, alleen zo komt de boodschap aan en ontstaat de bereidheid om in actie te komen.

We blijven inzetten op herkenbare verhalen, handelingsperspectieven en voorbeelden die passen in het dagelijks leven van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties in de Hoeksche Waard. In 2024 werkten we hiervoor samen met gedragspsychologen uit de Expertpool van het Nationaal Programma Regionale Energiestrategie (hierna: NPRES). Ook zijn we gestart met Citisens: een datagedreven methode die inzicht geeft in inwonerprofielen en hun communicatievoorkeuren. Deze kennis passen we toe in campagnes en middelen. De samenwerking met Citisens loopt in ieder geval tot april 2026.

Met onze digitale nieuwsbrief Duurzaamheid (bijna 1.200 abonnees) delen we duurzaamheidsnieuws vanuit de gemeente en andere organisaties in de Hoeksche Waard én delen we inspirerende voorbeelden van Duurzame Doeners: inwoners, ondernemers en organisaties die laten zien hoe zij duurzaam gedrag toepassen in de praktijk. Zo maken we duurzaam handelen zichtbaar, concreet en haalbaar.

Via sociale media informeren, inspireren en activeren we ook. Sinds september 2024 gebruiken we het programma Coosto om te monitoren wat voor boodschap werkt op welk kanaal. Inzichten gebruiken we om onze communicatie te verbeteren. Ook analyseren we de statistieken van de website en nieuwsbrieven. Daarnaast benutten we actief de kanalen van partners en netwerken om ons bereik en de onderlinge verbinding te vergroten.

Duidelijke en toegankelijke informatie blijft belangrijk. Daarom verbeteren we continu de vindbaarheid, begrijpelijkheid en actualiteit van duurzaamheidsinformatie op de website. In 2025 sluiten we nog sterker aan op wat er lokaal en bij specifieke doelgroepen leeft. Denk aan thema's als energiearmoede, netcongestie of hittestress. Dit vraagt om maatwerk en wendbaarheid.

PARTICIPATIE: SAMEN WERKEN AAN DUURZAME PLANNEN

Duurzaamheid raakt iedereen. Daarom betrekken we inwoners, (agrarisch) ondernemers en maatschappelijke organisaties actief bij projecten die hun omgeving raken of veranderen. In de jaren 2023, 2024 en de eerste helft van 2025, werkten we onder andere met hen samen aan groene, natuurvriendelijke tuinen en buitenruimten, (keten)samenwerkingen en participatie bij ruimtelijke (energie) projecten. Deze aanpak versterkt de kwaliteit – er kunnen betere en transparante keuzes gemaakt worden – wat de acceptatie vergroot.

OVERIGE ONTWIKKELINGEN

Toekomstbestendig bouwen

Gemeente Hoeksche Waard werkt mee aan de City Deal Toekomstbestendige Gebiedsontwikkeling (TBGO) en tekent hiervoor samen met andere overheden, marktpartijen en maatschappelijke organisaties een convenant eind 2025. Dit landelijke samenwerkingsverband wil de komende 5 jaar in meer dan 25 gebieden laten zien dat snelheid, betaalbaarheid en kwaliteit goed samen kunnen gaan – ook in de Hoeksche Waard. We willen snel bouwen, maar met oog voor de toekomst. Dat betekent betaalbare woningen die energie- en netneutraal, circulair (waaronder biobased) en klimaatbestendig zijn, in buurten met een hoge leefkwaliteit. De City Deal helpt ons daarbij, met richtlijnen die aansluiten op Europese duurzaamheidskaders zoals de Green Deal en de EU Taxonomy.

Om TBGO tot een succes te maken, is het belangrijk dat duurzaamheid niet alleen in beleid of projecten aanwezig is, maar ook stevig verankerd wordt in onze organisatie en uitgroeit tot een vanzelfsprekend onderdeel van ons gemeentelijk handelen. Samen met de gemeenten Nissewaard en Goeree-Overflakkee ontwikkelen we een handelingsperspectief dat inspiratie en houvast biedt om duurzaamheid te borgen in onze werkwijze – zowel juridisch als praktisch.
Zo maken we toekomstbestendig bouwen tot een vanzelfsprekend onderdeel van ons dagelijks werk.

Binnen circulair bouwen zien we veel kansen. Een deel van de bouwketen laat zien dat woningen met duurzame materialen nu al mogelijk zijn, vaak sneller (met kant-en-klare bouwonderdelen uit fabrieken) en tegen vergelijkbare of zelfs lagere kosten.
Door hierop te sturen en duurzame keuzes te maken, kan circulair bouwen opschalen, het materiaalgebruik efficiënter worden en de CO_2-uitstoot in de woningbouw sterk verminderen, in lijn met Europese en nationale doelstellingen.

Duurzame woningbouw

De afgelopen jaren heeft onze gemeente een hogere ambitie neergezet dan wettelijk verplicht is. We zetten in op energieneutraal en klimaatadaptief bouwen.
Ook zien we mooie stappen richting circulair en natuurvriendelijk bouwen. Zo werken we, onder meer via de City Deal Toekomstbestendige Gebiedsontwikkeling, toe naar een nieuw normaal op deze thema's.
Hieronder staan enkele woningbouwprojecten waar duurzaamheid een duidelijke plek krijgt of kreeg:

Lievenshof in Oud-Beijerland

Bewoners van project Lievenshof, met 54 woningen, kregen in februari 2025 de sleutel van hun nieuwe huis. De wijk is duurzaam ontwikkeld: de woningen hebben een lucht-waterwarmtepomp en zonnepanelen op de daken. Groene parkeervakken zorgen ervoor dat regenwater de grond in kan trekken, wat wateroverlast beperkt, en diverse kopgevels zijn voorzien van vogelnestkasten.

't Groen in Heinenoord

In september 2023 werd de eerste paal geslagen voor de bouw van de eerste fase van project 't Groen. In totaal komen er 157 gasloze woningen, in fase 1 zijn dit er 48 die bijna energieneutraal (BENG) zijn en 20 nul-op-de-meter. Met veel groen, waterpartijen en bomen is de wijk klimaatbestendig ingericht, waardoor hitte wordt beperkt en water kan worden opgevangen bij hevige regen. Het ontwerp legt de nadruk op biodiversiteit en wonen in een natuurlijke woonomgeving.

Blom in Klaaswaal

In oktober 2023 werd de eerste paal geslagen voor project Blom. Alle 120 woningen zijn energieneutraal of nul-op-de-meter, waardoor ze evenveel energie opwekken als ze verbruiken. De buitenruimte is natuurinclusief ingericht met gazon, bloemrijke graslanden, struiken en bomen, waardoor de biodiversiteit wordt versterkt en dieren schuil- en nestplekken vinden.

Oranjehof in Puttershoek

In oktober 2023 werd het duurzame wooncomplex Oranjehof officieel geopend. De appartementen zijn gasloos, goed geïsoleerd, voorzien van zonnepanelen en een warmtepomp. HW Wonen koos extra duurzame materialen: tapijttegels uit restpartijen voor de vloeren in de gangen en hergebruikte dakpannen voor de gevelbekleding. De toekomstige tuin wordt minimaal verhard en krijgt in samenwerking met de bewoners veel groen.

Damgaarde in Nieuw-Beijerland

Project Damgaarde, met 30 woningen in een oude boomgaard, is ontworpen rondom de bestaande bomen. De wijk is gasloos en voorzien van energiezuinige straatverlichting. Circulair materiaalgebruik zie je terug in de bestrating, zoals gerecycled kunststof grasroosters voor parkeerstroken en duurzame gebakken klinkers voor de rijbanen. Het groene ontwerp wordt natuurvriendelijk beheerd en houdt regenwater vast voor de bodem en bomen, waardoor de wijk koeler blijft in de zomer. Bewoners verplantten samen met de wethouder symbolisch de laatste fruitboom in december 2023 als afronding van het project.

Parc Alcazar in Puttershoek

In december 2023 ging de bouw van 67 woningen in Parc Alcazar van start. Alle woningen worden energieneutraal gebouwd, met bodemwarmtepomp en zonnepanelen voor verwarming, koeling en warm water. De isolatie, beglazing en ventilatie voldoen aan de hoogste duurzaamheidseisen.

Prestatieafspraken HW Wonen

HW Wonen bezit ongeveer een derde van alle woningen in de Hoeksche Waard en bouwt regelmatig nieuwe of vervangende woningen. Tweejaarlijks maken we prestatieafspraken over nieuwbouw en het verbeteren van bestaande woningen. De afspraken gaan onder meer over energiebesparing, zonnepanelen, het verbeteren van lage energielabels en het streven naar gemiddeld energielabel B. Bij nieuwbouw is er aandacht voor energieneutraal, klimaatadaptief, circulair en natuurinclusief bouwen. Ook samenwerking binnen de Regionale Energiestrategie, de warmte-transitie en het tegengaan van energiearmoede horen hierbij.
De voortgang bespreken we ieder kwartaal. Daarnaast werken we samen aan beleidskaders en doelen voor 2030, onder andere voor energieneutraal, circulair, klimaatadaptief en natuurinclusief bouwen. Deze sluiten zoveel mogelijk aan bij de uitvoeringsprogramma's/-agenda van de gemeente.

5. Een aantal resultaten en vooruitblikken per thema

5.1 Ontwikkelingen Energietransitie

We werken in de Hoeksche Waard aan de energietransitie vanuit 3 onderdelen: het gemeentelijk uitvoeringsprogramma 'Hoeksche Waard richting energieneutraal', de Regionale Energiestrategie (RES) voor RES-regio Hoeksche Waard (inclusief de Regionale Structuur Warmte) en de warmtetransitie – de overgang naar aardgasvrije woningen en gebouwen – met daarin onder andere de Transitievisie Warmte (TVW) en het nog op te stellen Warmteprogramma.

Op de pagina's 16 tot en met 19 worden eerst de belangrijkste ontwikkelingen binnen de 3 onderdelen weergegeven. Vanaf pagina 20 beschrijven we de belangrijkste acties en resultaten van 2023, 2024 en de periode tot en met de zomer van 2025, voortkomend uit het uitvoeringsprogramma 'Hoeksche Waard richting energieneutraal' en soms met raakvlakken met de RES of de warmtetransitie.

UITVOERINGSPROGRAMMA HOEKSCHE WAARD RICHTING ENERGIENEUTRAAL

Met het uitvoeringsprogramma 'Hoeksche Waard richting energieneutraal' (looptijd tot en met 2026) geven we richting aan projecten en acties die bijdragen aan het doel: een energieneutrale Hoeksche Waard in 2040. Energiebesparing – bijvoorbeeld door isolatie – en het (grootschalig) opwekken van duurzame energie zijn hierin belangrijke speerpunten.

In de aanvulling op het Hoofdlijnenakkoord 'Samen doordacht doen 2022-2026', is in 'Samen doordacht verder 2024-2026' voor de huidige coalitieperiode het volgende opgenomen (paragraaf 2.8): *'We blijven vasthouden aan onze ambitie om in 2040 energieneutraal te zijn. Dit is van cruciaal belang voor de toekomst van ons eiland. We willen onze inwoners betrekken om deze ambitie te verwezenlijken. We willen deze collegeperiode starten met een verkenning om duidelijk te krijgen wat er nodig is om in 2040 energieneutraal te zijn.'*

Ruim 5 jaar na de vaststelling van het programmaplan Duurzaamheid en het bijbehorende uitvoeringsprogramma is de behoefte ontstaan om te bekijken waar we nu staan. Zijn we op koers richting 2040?
Hoe ontwikkelen vraag en aanbod van (duurzame) energie zich? Wat betekent de overstap op duurzame warmte voor het energiesysteem? En hoe blijft het elektriciteitsnet stabiel en voorbereid op toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen?

Verkenning Hoeksche Waard energieneutraal 2040

In het voorjaar van 2025 zijn we gestart met de 'Verkenning Hoeksche Waard energieneutraal 2040'. Deze brengt enerzijds in beeld hoe ver we zijn met de uitvoering van het uitvoeringsprogramma en onze ambitie voor 2040. Anderzijds biedt de verkenning een inhoudelijk en bestuurlijk handelingsperspectief voor de komende jaren. We willen toewerken naar een toekomstbestendig energiesysteem dat:

- de huidige netcongestie op (extra) teruglevering en afname van elektriciteit door grootverbruikers oplost;
- toekomstige netcongestie voor kleinverbruikers voorkomt;
- ruimte blijft bieden aan de ontwikkeling van woningbouw, bedrijventerreinen en andere ontwikkelingen in de Hoeksche Waard.

Een ervaren externe partij ondersteunt de gemeente bij deze verkenning.
De resultaten worden begin 2026 verwacht en kunnen aanleiding geven tot herijking of vernieuwing van het uitvoeringsprogramma en de gemeentelijke ambities.

Invloed van netcongestie

In 2024 heeft Stedin netcongestie aangekondigd op (extra) teruglevering en afname van elektriciteit door grootverbruikers. Dit betekent dat nieuwe grootverbruikers geen aansluiting krijgen en dat bestaande aansluitingen niet kunnen worden uitgebreid zolang de netcongestie voortduurt. Dit gaat nog enkele jaren duren en heeft directe gevolgen voor (de groei van) bedrijvigheid en de verdere energietransitie op ons eiland. Op sommige momenten is het aanbod van of de vraag naar elektriciteit zo groot dat er onvoldoende ruimte is op het elektriciteitsnet om deze te vervoeren: er ontstaat netcongestie – een file op het net. Deze situatie zorgt ervoor dat landelijk en lokaal de focus verschuift van alleen opwek van elektriciteit naar een samenhangend energiesysteem waarin vraag en aanbod van elektriciteit op lokaal niveau in balans worden gebracht.

Vervolg

De looptijd van het huidige uitvoeringsprogramma is tot en met 2026. Met de uitkomsten van de verkenning leggen we een inhoudelijke basis voor vervolgstappen en een mogelijke herijking van onze energieopgaven. Dit gaat verder dan duurzame opwek van elektriciteit alleen: ook de inrichting van het energiesysteem, de netcapaciteit en de koppeling met de warmtetransitie maken hier onderdeel vanuit.
De inzichten uit de verkenning vormen waardevolle inbreng voor het nieuwe hoofdlijnenakkoord en collegeprogramma na de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2026.

REGIONALE ENERGIESTRATEGIE (RES)

In het nationale Klimaatakkoord is afgesproken dat de grootschalige opwek van duurzame elektriciteit en het aardgasvrij maken van gebouwen regionaal worden uitgewerkt. Daarom zijn in Nederland 30 energieregio's gevormd. De Hoeksche Waard is 1 van die 30 regio's. Binnen RES-regio Hoeksche Waard werken sinds 2019 de gemeente, provincie Zuid-Holland, waterschap Hollandse Delta, woningcorporatie HW Wonen en netbeheerder Stedin samen aan de uitwerking van de genoemde afspraken. Ook ondernemers, maatschappelijke organisaties en inwoners zijn hierbij betrokken.

Elke RES-regio heeft in 2021 een doel vastgesteld voor de grootschalige opwek van duurzame elektriciteit in de zogenoemde RES 1.0. Voor de Hoeksche Waard is dat een bijdrage van 0,476 terawattuur (TWh) aan duurzame elektriciteit in 2030. Daarbij wordt gebruikgemaakt van bewezen technieken zoals windturbines en zonnepanelen op land en op grote bedrijfsdaken. Zo leveren we als regio een bijdrage aan het nationale doel van 35 TWh aan duurzame elektriciteit in 2030 én zetten we tegelijkertijd stappen richting een energieneutrale Hoeksche Waard.

RES-regio Hoeksche Waard bereikt haar doel 5 jaar eerder dan gepland

De voortgang van de gemaakte afspraken wordt elke 2 jaar vastgelegd in een voortgangsdocument: RES 2.0 (2023) en inmiddels RES 3.0 (2025). Deze laatste laat zien dat we ons doel niet alleen behalen, maar zelfs eerder dan gepland: in de loop van 2025 overschrijden we de bovengrens van 0,476 TWh. Daarmee bereikt RES-regio Hoeksche Waard haar doel voor 2030 al in 2025 – 5 jaar eerder dan gepland. Dit resultaat is te danken aan onder andere de goede samenwerking tussen de RES-partners én aan (agrarische) ondernemers met zonnepanelen op hun daken, evenals aan de ontwikkelaars van 5 windparken en 2 zonneparken.

Tegelijkertijd realiseren we ons dat de energietransitie geen sprint is, maar een marathon. De RES-partners hebben ambities op het gebied van woningbouw, nieuwe en bestaande bedrijvigheid, mobiliteit en de verduurzaming van de gebouwde omgeving. Al deze ontwikkelingen vragen om duurzame energie – energie die niet langer vanzelfsprekend beschikbaar is, nu en in de toekomst. Alleen door samen de schouders eronder te zetten, kunnen we blijven voorzien in de groeiende energievraag en tegelijkertijd zorgdragen voor een stabiel elektriciteitsnet. Waar energievoorziening vroeger volgde op ruimtelijke plannen, is het nu een bepalende factor geworden bij ruimtelijke en economische ontwikkelingen.

Op 15 mei 2025 stemde de Stuurgroep RES in met de RES 3.0 (Voortgangsdocument). Eind juni 2025 is dit document ingediend bij het Nationaal Programma RES (NPRES).
Zie: RES 3.0 (Voortgangsdocument)

Regionale Structuur Warmte (RSW)

Naast elektriciteit is ook de overgang naar aardgasvrije gebouwen een belangrijk onderdeel van de energietransitie. Dit wordt regionaal uitgewerkt in de Regionale Structuur Warmte (RSW). De RSW geeft inzicht in de beschikbare en potentiële warmtebronnen binnen de regio en verkent hoe deze bronnen in de toekomst kunnen bijdragen aan de warmtetransitie. In ons geval is de regio de Hoeksche Waard. De RSW is daarmee een bouwsteen voor de gemeentelijke Transitievisie Warmte en ondersteunt bij het maken van keuzes voor aardgasvrije wijken en dorpen.

TRANSITIEVISIE WARMTE EN WARMTEPROGRAMMA

Eind 2021 stelde de gemeenteraad de **Transitievisie Warmte Hoeksche Waard** (TVW) vast. Deze visie beschrijft hoe we als gemeente toewerken naar een aardgasvrije Hoeksche Waard in 2050. Er staat in welke alternatieven voor aardgas de laagste maatschappelijke kosten hebben, welke stappen we zetten en wat inwoners of gebouweigenaren nu al kunnen doen om aardgasvrij of 'transitie-gereed' te worden.

In 2023 is de TVW niet herzien, omdat de situatie weinig veranderd was. Er zijn wel onderzoeken en acties uitgevoerd, maar deze waren niet van dusdanige omvang dat ze aanleiding gaven voor een nieuwe koers. In de voortgangsrapportage 2022 staat wat we in 2021 en 2022 hebben gedaan. Daarbij is de uitvoeringsstrategie gevolgd zoals opgenomen in de TVW, met 3 sporen:

- **Spoor 1**: besparen op aardgas en terugdringen van de warmtevraag;
- **Spoor 2**: uitwerken van warmtekansen in wijk- en dorpsuitvoeringsplannen;
- **Spoor 3**: toekomstgerichte oplossingen en innovaties.

Spoor 1 – Isolatie en energiearmoede

Een aantal landelijke, financiële regelingen liep eind 2022 af. Hiervoor kwamen nieuwe regelingen in de plaats, zoals het Nationaal Isolatieprogramma (NIP) en de specifieke uitkering voor energiearmoede. Om deze middelen goed te besteden, stelde het college in de zomer van 2024 het 'Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede' vast. In het plan staat hoe we inwoners helpen met woningisolatie en hoe we huishoudens met (risico op) energiearmoede ondersteunen bij het verlagen van hun energiekosten. Begin 2025 zijn we gestart met de voorbereiding en uitvoering van acties uit dit plan. Zo zijn we samen met het Regionaal Energieloket (REL) een witgoedregeling gestart. Daarmee kunnen mensen met een risico op energiearmoede oud en energieverslindend witgoed vervangen door energiezuinige apparaten.

Spoor 2 – Onderzoek naar bronnet

Na eerdere onderzoeken naar aquathermie en geothermie is in 2024 een verdiepend onderzoek uitgevoerd naar de haalbaarheid van een bronnet voor alle dorpen. Dit is een warmtenet met lage temperatuur (15-20 graden), gekoppeld aan een individuele water-waterwarmtepomp per woning. De warmte komt uit bronnen zoals oppervlaktewater of afvalwaterzuivering, eventueel en indien nodig via een warmte-koude-opslag (WKO). Door de stabiele basistemperatuur werkt de warmtepomp efficiënter dan bij de veelgebruikte lucht-waterwarmtepomp, en wordt het elektriciteitsnet minder belast. De eerste resultaten zijn positief; vervolgonderzoek moet uitwijzen waar en hoe dit in de Hoeksche Waard toepasbaar is. Isolatie blijft essentieel – het beperken van de warmtevraag blijft een belangrijke basisvoorwaarde.

Spoor 3 – Toekomstige oplossingen

Binnen dit spoor zijn weinig nieuwe ontwikkelingen. We blijven landelijke en regionale ontwikkelingen volgen, zoals de mogelijkheden van groengas (bijvoorbeeld groene waterstof). Voor de Hoeksche Waard zijn deze ontwikkelingen nog niet concreet genoeg voor verder onderzoek.

Herijking in 2025

In 2025 starten we met het herijken van de TVW. Naar verwachting wordt deze visie onderdeel van het Warmteprogramma dat elke gemeente verplicht moet opstellen en vaststellen onder nieuwe wetgeving. Deze wet is momenteel nog in behandeling bij de Tweede Kamer.

VOORTGANG OP VERSCHILLENDE ACTIES EN PROJECTEN

ENERGIEVERBRUIK EN -OPWEK

In de Hoeksche Waard zien we dat het energieverbruik in de jaren 2022 en 2023 licht daalde. De hoeveelheid opgewekte duurzame energie neemt echter duidelijk toe – van 1.268 TJ in 2021 tot 1.736 TJ in 2023 – een procentuele stijging van 37%. In de vorige voortgangsrapportage zagen we een explosieve groei van het aantal zonnepanelen van 65.000 in 2019 naar 315.000 in 2022. Deze groei heeft zich doorgezet naar ruim 500.000 zonnepanelen in 2024. In 2023 bestond 29,1% van het totale energieverbruik in de Hoeksche Waard uit hernieuwbare energie. Ter vergelijking, in heel Nederland lag dit aandeel in 2023 op 14,4%.

ENERGIE BESPAREN INWONERS

Regionaal Energieloket

Het Regionaal Energieloket (REL) is al enkele jaren het aanspreekpunt voor onafhankelijk advies aan inwoners over het verduurzamen van hun woning. Op de website vinden inwoners informatie over verduurzamingsmaatregelen, acties, subsidies, financiering en wet- en regelgeving. Ook telefonisch en via de chat kunnen zij vragen stellen.

In 2023 en 2024 voerden we minder acties uit met het REL, doordat landelijke regelingen zoals de Regeling Reductie Energiegebruik (RRE) en de Regeling Reductie Energiegebruik Woningen (RREW) zijn stopgezet.
In 2023 is binnen de RREW nog wel een pilot uitgevoerd met een digitale wijkaanpak. Daarbij konden bewoners van 2 wijken – 1 in Zuid-Beijerland en 1 in Numansdorp – hun woning digitaal verkennen via een speciale website. Ze kregen inzicht in mogelijke duurzame maatregelen, bijbehorende investeringen en de verwachte energiebesparing. Vooralsnog krijgt deze pilot geen vervolg. De kosten van het digitaal in beeld brengen van woningen wegen momenteel niet op tegen het effect dat het heeft op het stimuleren van inwoners om maatregelen te nemen.

In 2025 zijn we gestart met de uitvoering van de aanpak Energiearmoede. Onderdeel hiervan is de witgoedregeling, waarbij huishoudens met een hoge energierekening hun oude apparaten kunnen vervangen door energiezuinige varianten. Eind 2025 en begin 2026 pakken we samen met het energieloket meerdere onderdelen uit het 'Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede' op.

Zie: www.regionaalenergieloket.nl

Duurzame Doe woning

Sinds 2022 openen we elk jaar, in samenwerking met HW Wonen, een Duurzame Doe woning op een andere plek in de Hoeksche Waard. In 2023 was dat in Numansdorp, in 2024 in Strijen en in 2025 in Nieuw-Beijerland. Het gaat om een recent gerenoveerde huurwoning van HW Wonen, die we 3 weken lang inrichten als laagdrempelig informatiepunt over energie besparen en woningverduurzaming. De woning is op vaste momenten geopend voor buurtbewoners en andere geïnteresseerden – om vragen te stellen of gewoon een kijkje te nemen. In Strijen openden we de woning in een leegstaand winkelpand.

Bezoekers kunnen in gesprek met één van onze energiecoaches, informatie krijgen over eenvoudige energiebesparende maatregelen, duurzame installaties van dichtbij bekijken (zoals een zonnepaneel, infraroodpaneel of hybride warmtepomp) of direct een afspraak maken voor energieadvies aan huis.
Ook de tuin is vergroend met schuilplekjes voor dieren, om bezoekers te informeren over klimaatadaptatie en biodiversiteit. Meubels zijn afkomstig van de Waardeloods of de lokale kringloop. Op sommige dagen waren ook vrijwilligers van het Repair Café en Lang Leve Thuis aanwezig, of een tuincoach voor advies. Gemiddeld trekt de Duurzame Doe woning zo'n 100 bezoekers per periode, en het initiatief wordt zeer gewaardeerd door bezoekers en omwonenden.

Energiecoach

In 2022 startten we met de inzet van energiecoaches voor inwoners. Zowel huurders als woningeigenaren kunnen een gratis adviesgesprek aanvragen met een onafhankelijke energiecoach aan huis. Omdat elke woning anders is, komt de coach langs om samen met de bewoner(s) te kijken naar slimme manieren om energie te besparen.
Bij het bezoek ontvangt de bewoner ook **de bewaargids Stap voor stap energiezuinig en duurzaam wonen**.
Voor de webpagina over de energie-coach is **een animatiefilmpje** gemaakt.

Ook in 2023 en 2024 was de belangstelling groot. Tot nu toe voerde de energiecoach ongeveer 450 gesprekken met inwoners. Met de uitvoering van het 'Isolatie-programma en aanpak Energiearmoede' neemt naar verwachting de inzet en zichtbaarheid van de energiecoaches verder toe.

Energiearmoede

Door stijgende energieprijzen raken steeds meer huishoudens in energiearmoede. De gemeente deed al het nodige om deze groep te ondersteunen, onder andere met energiecoaches en een cadeaubon voor kleine energiebesparende maatregelen.
In 2024 stelde het college het 'Isolatieprogramma en aanpak Energiearmoede' vast om de middelen vanuit het Rijk effectief in te zetten voor woningisolatie en hulp aan inwoners met (een risico op) energiearmoede. De uitvoering startte in 2025, met de witgoedregeling als eerste actie. Hierbij ontvangen geselecteerde huishoudens een cadeaubon van € 550,- om oud, energieverslindend witgoed te vervangen door een energiezuinig apparaat. Tot nu toe heeft 75% van de aangeschreven huishoudens hiervan gebruikgemaakt. In het najaar van 2025 volgt de uitgifte van energiedisplays aan specifieke doelgroepen. Een energiedisplay laat realtime het energieverbruik in huis zien, zodat bewoners direct inzicht krijgen. Een energiecoach komt deze installeren en legt het gebruik eenvoudig uit. Bij vragen of behoefte aan aanvullende tips kan de energiecoach extra ondersteuning bieden.

Duurzaamheidslening

Sinds september 2019 kunnen inwoners gebruikmaken van de Duurzaamheidslening – en dat gebeurt volop. Externe ontwikkelingen, zoals stijgende energieprijzen, kabinetswisselingen, netcongestie en de (voorgenomen) afschaffing van de salderingsregeling, zijn door de jaren heen zichtbaar in het aantal aanvragen. In 2023 piekte het aantal verstrekte leningen met 248 stuks; in 2024 daalde dit fors naar 80. In totaal zijn inmiddels 950 leningen verstrekt, met een gemiddeld leenbedrag van € 10.000,-.

Waar de lening aanvankelijk vooral werd gebruikt voor zonnepanelen, verschuift de besteding steeds meer naar isolatiemaatregelen en (hybride) warmtepompen. Sinds vorig jaar wordt ook vaker een lening aangevraagd voor energie-opslagsystemen, zoals thuisbatterijen.

ENERGIE BESPAREN ONDERNEMERS EN MAATSCHAPPELIJKE ORGANISATIES

Energiebespaarscans voor ondernemers en maatschappelijke organisaties

Vrijwel alle Energiebespaarscans die vanaf eind 2022 beschikbaar zijn gesteld aan bedrijven en maatschappelijke organisaties, zijn in 2023 benut. Met deze scans van stichting Energieke Regio worden zij op weg geholpen bij het uitvoeren van energiebesparingsmaatregelen aan hun (bedrijfs)pand. De scans zijn aangeboden vanwege de gestegen energiekosten en voor een deel gefinancierd door provincie Zuid-Holland vanuit de middelen die zij voor de RES beschikbaar stelden.

De Stimuleringslening Duurzaamheid van gemeente Hoeksche Waard biedt ondernemers en maatschappelijke organisaties financieringsmogelijkheden voor verduurzamingsmaatregelen. Daarnaast kunnen eigenaren van maatschappelijk vastgoed en ondernemers in het midden- en kleinbedrijf (mkb'ers) gratis advies en ondersteuning krijgen via het ontzorgingsprogramma van de provincie.

Netcapaciteit Stedin en netcongestie

De wettelijke verantwoordelijkheid voor het elektriciteitsnet ligt bij de regionale netbeheerder – in de Hoeksche Waard is dat Stedin. Het landelijk transportnet wordt beheerd door TenneT. Stedin neemt (nu nog buiten de Hoeksche Waard) elektriciteit van TenneT af en distribueert die via het eigen netwerk binnen de Hoeksche Waard. Dat netwerk is ooit aangelegd vanuit het principe: 'centraal opwekken, lokaal gebruiken'.

De opwek van duurzame elektriciteit in de Hoeksche Waard is de afgelopen jaren sterk toegenomen, vooral door de groei van het aantal zonnepanelen op grote (agrarische) daken en woningen. De stroom die niet direct wordt gebruikt, wordt teruggeleverd aan het net. Tegelijk is ook het verbruik van elektriciteit fors gestegen. Dit komt door meer grootverbruikersaansluitingen, maar ook doordat inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties steeds vaker overstappen op elektrische oplossingen zoals (hybride) warmtepompen, elektrische voertuigen waarvoor laadpalen nodig zijn, en elektrisch koken. Al die benodigde elektriciteit moet worden vervoerd via hetzelfde net.

Dat netwerk zit nu – net als in andere delen van Nederland – vrijwel vol. Het kan geen grote, nieuwe hoeveelheden elektriciteit meer verwerken: niet voor afname én niet voor teruglevering door grootverbruikers. Dit risico op overbelasting noemen we netcongestie. Om dat op te lossen en in de toekomst te voorkomen, moet het elektriciteitsnet worden verzwaard en uitgebreid. Tegelijk is het belangrijk om samen te werken aan (lokale) energieoplossingen die het net ontlasten en stabiel houden.

Op 1 februari 2024 kondigde Stedin netcongestie aan voor nieuwe aanvragen voor (extra) teruglevering van elektriciteit door grootverbruikers (groter dan 3 x 80 ampère) in de Hoeksche Waard en Zuidelijk Dordrecht. En op 5 december 2024 volgde een tweede aankondiging: ook voor nieuwe aanvragen voor (extra) afname van elektriciteit door grootverbruikers is er geen capaciteit meer beschikbaar. Netbeheerders staan – samen met onder andere de gemeente – de komende jaren voor grote uitdagingen.

150 kV-hoogspanningsstation

In 2024 startten TenneT en Stedin, samen met de gemeente, een verkenning naar de bouw van een nieuw 150 kV-hoogspanningsstation in de Hoeksche Waard. Dit station is noodzakelijk voor een toekomstbestendig en stabiel elektriciteitsnet. Het maakt het mogelijk dat Stedin elektriciteit rechtstreeks vanuit de Hoeksche Waard van TenneT kan afnemen en lokaal over het gebied kan verdelen – in plaats van via stations buiten het eiland. Het nieuwe station ondersteunt de overstap naar duurzamere energie, zoals elektriciteit voor elektrische auto's, (hybride) warmtepompen en zonne-energie. Zo zorgen we ervoor dat we ook in de toekomst voldoende elektriciteit kunnen afnemen én terugleveren, en bouwen we aan een sterk en stabiel elektriciteitsnet.

Verzwaren en bijplaatsen van transformatorhuisjes

Stedin werkt de komende jaren aan het verzwaren en bijplaatsen van transformatorhuisjes (trafohuisjes) in de Hoeksche Waard. Het gaat in totaal om 202 huisjes: 150 nieuw, de rest betreft verzwaring van bestaande huisjes. De gemeente en Stedin ondertekenden in het voorjaar van 2025 een samenwerkingsovereenkomst met afspraken over hoe dit gebeurt.

De uitbreiding is belangrijk voor inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Trafohuisjes zorgen ervoor dat elektriciteit in de wijk wordt verdeeld en bij de woningen komt. In de samenwerkingsovereenkomst is vastgelegd hoe locaties worden gekozen en hoe de communicatie met omwonenden verloopt.

Een belangrijk uitgangspunt is de buurtaanpak: een hele buurt wordt in 1 keer bekeken. Met elkaar wordt bepaald waar trafohuisjes het beste kunnen komen – met aandacht voor technische haalbaarheid, minimale overlast en de kwaliteit van de openbare ruimte.

Smart Energy Hubs

De door Stedin aangekondigde netcongestie op zowel (extra) teruglevering als afname van elektriciteit door grootverbruikers kan grote gevolgen hebben voor startende bedrijven, bedrijven met uitbreidingsplannen en grote maatschappelijke organisaties. Ook de bedrijfsvoering, verduurzaming en groei van bestaande bedrijven en organisaties komen hierdoor onder druk te staan.

Het verzwaren en uitbreiden van het elektriciteitsnet kost veel tijd en neemt nog jaren in beslag. Daarom is het belangrijk om te kijken of piekbelasting kan worden voorkomen en het elektriciteitsnet slimmer – en ook lokaal – kan worden benut. Eén van de oplossingen om de gevolgen van netcongestie te beperken, is samenwerking tussen lokale bedrijven op het gebied van energie, bijvoorbeeld op bedrijventerreinen. Door hun energievraag en -aanbod op elkaar af te stemmen, ontstaat een lokaal, gezamenlijk energiesysteem: een zogenaamde Smart Energy Hub.

Gemeente Hoeksche Waard stimuleert bedrijven om te onderzoeken of een Smart Energy Hub interessant voor hen kan zijn. Op 3 bedrijventerreinen worden inmiddels de eerste verkennende stappen gezet. Stichting Energieke Regio ondersteunt ondernemers hierbij met advies en procesbegeleiding. Waar mogelijk wordt gebruikgemaakt van subsidieregelingen van provincie Zuid-Holland.

Energielabel-C-verplichting voor kantoren

Vanaf 1 januari 2023 moeten kantoorgebouwen in Nederland minimaal energielabel C hebben. Het Rijk heeft hiervoor wetgeving opgesteld (artikel 5.11 van het Bouwbesluit 2012). Vanuit de gemeente zetten we in op ‘stimuleren en motiveren’.
In de tweede helft van 2025 brengt team Toezicht & Handhaving in kaart hoeveel kantoorgebouwen een energielabel D of lager hebben en hoeveel kantoren nog geen geregistreerd label hebben. Vervolgens worden deze eigenaren opnieuw aangeschreven en gemotiveerd om in actie te komen (eerdere acties vonden plaats in 2021 en 2022). Daarbij wordt de noodzaak benadrukt en ontvangen zij de benodigde informatie om stappen te zetten.

Energiebesparingsplicht bedrijven

Bedrijven in Nederland zijn wettelijk verplicht om energie te besparen.
Deze verplichting is vastgelegd in de wet. Verbruikt een bedrijf meer dan 50.000 kilowattuur (kWh) elektriciteit of 25.000 kubieke meter (m³) aardgas per jaar?
Dan moet het alle energiebesparende maatregelen nemen die staan op de Erkende Maatregelenlijst (EML) en binnen 5 jaar terugverdiend kunnen worden. De gemeente heeft via Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (OZHZ) de taak hierop toe te zien.
In 2022 controleerde OZHZ bij 108 bedrijven of zij aan de energiebesparingsplicht voldeden; in 2023 en 2024 waren dat respectievelijk 77 en 56 bedrijven. Voor 2025 staan nog 49 bedrijfsbezoeken gepland, waarvan een groot deel inmiddels is uitgevoerd.

Ondersteuning scholen bij verduurzaming schoolgebouwen

Van 2022 tot 2024 voerde stichting Energieke Regio, in opdracht van gemeente Hoeksche Waard, een project uit om bijna alle basisscholen en het Hoeksch Lyceum energiezuiniger te maken. Het plan was om 44 energiebesparingsscans uit te voeren, inclusief advies over zonnepanelen. Tijdens het project werd ingespeeld op veranderende wensen, zoals de plaatsing van ventilatiesystemen.

Het eindrapport van februari 2025 geeft een overzicht van de resultaten bij 26 scholen: stichting De Hoeksche School (20 scholen) en CSG De Waard (6 scholen). De 2 zelfstandige scholen – De Willibrordus en De School met de Bijbel – kregen begeleiding bij eerder verkregen adviezen van andere partijen. En 16 scholen maakten geen gebruik van het aanbod, bijvoorbeeld vanwege lopende projecten of onzekerheid over het toekomstig gebruik van het gebouw.

Scholen beslissen zelf of ze de geadviseerde maatregelen uitvoeren. Stichting Energieke Regio kan hen daarbij ondersteunen, maar de kosten zijn voor de scholen. De gemeente biedt de Stimuleringslening Duurzaamheid aan om verduurzamingsmaatregelen te financieren. Kleine schoolbesturen (met maximaal 15 gebouwen primair onderwijs of 10 gebouwen voortgezet onderwijs) kunnen gebruikmaken van een ontzorgingsprogramma van provincie Zuid-Holland. Voor grotere besturen ontwikkelt OZHZ in 2025 een eigen ontzorgingsprogramma, dat zij aan de schoolbesturen voorlegt.

Na de zomer van 2025 is de gemeenteraad geïnformeerd over de projectresultaten en de mogelijkheden voor verdere ondersteuning van scholen bij CO_2-reductie.

Stimuleringslening Duurzaamheid

Sinds 2021 biedt de gemeente de Stimuleringslening Duurzaamheid aan. Hiermee kunnen verenigingen, maatschappelijke organisaties en ondernemers hun gebouwen verduurzamen. Er kan een bedrag geleend worden tussen € 10.000,- en € 100.000,- tegen een lage rente en aantrekkelijke voorwaarden. De gemeente werkt hiervoor samen met Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn), net als bij de Duurzaamheidslening. Sinds de start in 2021 is de lening 10 keer verstrekt. Dit betrof vaak grotere bedragen aan verenigingen, ondernemingen en scholen.

Inwoners profiteren van windenergie

In Strijensas is het oude windpark Clothildis, met 6 kleinere windturbines, vervangen door windpark Oude Mol met 4 grotere exemplaren. Bij deze vervanging is actief ingezet op lokaal eigendom, in lijn met het doel uit het uitvoeringsprogramma 'Hoeksche Waard richting energieneutraal' om te streven naar 50% lokaal eigendom bij duurzame energieprojecten.

Wat deze ontwikkeling bijzonder maakt, is de samenwerking tussen omwonenden, ontwikkelaar en gemeente. Toen de plannen bekend werden, maakten omwonenden zich zorgen. Er kwamen gesprekken, en de klankbordgroep groeide uit tot stichting én coöperatie Windwaarde. Inwoners binnen een afstand van 1.500 meter van het windpark kunnen gratis lid worden. Inmiddels zijn er zo'n 100 leden op een inwoneraantal van 450. De omgeving dacht mee over zaken als de opstelling, geluid en slagschaduw. Deze aanpak zorgde voor draagvlak: er zijn geen bezwaren ingediend tegen het nieuwe windpark.

Windwaarde ontvangt jaarlijks een bijdrage vanuit het windpark, en gebruikt deze inkomsten om te werken aan een duurzaam en leefbaar Strijensas. Vanuit de coöperatie is het verzoek gekomen om samen met de gemeente verder te werken aan het doel om zoveel mogelijk energie en aardgas te besparen. Hoe deze samenwerking precies vorm krijgt, wordt eind 2025 verder uitgewerkt.

De ontwikkeling is vastgelegd in 2 video's van het Nationaal Programma Regionale Energiestrategie (NPRES). De tweede video (juli 2025) laat zien hoe samenwerking en betrokkenheid hebben geleid tot een windpark met draagvlak en lokaal eigendom.

Zie video 2: Windwaarde: Gezamenlijk voor de wind gaan (juli 2025)
Zie video 1: Allemaal belangen die samenkomen (februari 2022)

Verduurzaming gemeentelijk vastgoed

In 2023 en 2024 heeft de gemeente, samen met BRES Accommodaties, flinke stappen gezet in het verduurzamen van haar vastgoed en sportvoorzieningen. Zo is sportzaal 't Paradijs bijna volledig gasloos gemaakt en voorzien van duurzame verbeteringen zoals ledverlichting, dubbel glas en vloerisolatie. Ook sporthal De Bongerd in Klaaswaal kreeg een vergelijkbare upgrade.

In juli 2024 besloot het college tot de verduurzaming en renovatie van zwembad 't Centrum in Klaaswaal. De aanbesteding is gestart en het vernieuwde zwembad wordt naar verwachting in maart 2026 opgeleverd. Dit project draagt bij aan de duurzaamheidsdoelstellingen van de gemeente én het behoud van een belangrijke sportvoorziening.

In 2025 zet de gemeente met het project HWwerkt! een belangrijke stap in het verduurzamen van een gemeentelijk gebouw. Dit project, gestart naar aanleiding van klimaatklachten, brengt ambities en mogelijkheden in kaart en leidt tot een projectaanpak voor de komende jaren. Een vergelijkbare aanpak volgt voor zwembad en sportcomplex De Boogerd in Oud-Beijerland. Zo worden het vastgoed verduurzaamd en de lokale gemeenschap versterkt.

Daarnaast ontwikkelt de gemeente een duurzaamheidsplan voor het overige maatschappelijk vastgoed. Dit plan, dat in juni 2025 startte, bevat een routekaart met scenario's voor verduurzamingsmaatregelen per gebouw. Daarbij wordt rekening gehouden met het Meerjarenonderhoudsplan, zodat maatregelen aansluiten op bestaande onderhoudsmomenten.
Zo werkt de gemeente gericht aan CO_2-reductie en de verdere verduurzaming van haar vastgoed.

Verduurzamen gemeentelijk wagenpark

Het wagenparkbeleid van gemeente Hoeksche Waard volgt een duurzaamheidsvolgorde: eerst beperken we reisbewegingen, daarna verduurzamen we mobiliteitsvormen, en als laatste vervangen we voertuigen door zero-emissie-alternatieven. Waar mogelijk schaft de gemeente alleen volledig elektrische of hybride voertuigen aan, onder andere voor de teams Toezicht & Handhaving, Facilitair en de Buitendienst. Inmiddels bestaat 50% van het wagenpark uit duurzame voertuigen. Met dit beleid zet de gemeente een duidelijke stap naar duurzamere mobiliteit en een schonere leefomgeving.

ENERGIEOPWEKKING AGRARISCHE SECTOR
Pilot Energiepolder

Met middelen uit de derde tranche van de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta, aangevuld met cofinanciering van de gemeente en LTO Noord, is in 2024 gestart met het pilotproject Energiepolder. Hiermee geven we uitvoering aan een in december 2022 door de raad aangenomen motie.

In dit pilotproject onderzoeken LTO Noord, LTO Noord afdeling De Hoeksche Waard en gemeente Hoeksche Waard, samen met agrarische en niet-agrarische ondernemers, de mogelijkheden voor een lokaal energiesysteem in het poldergebied tussen Klaaswaal en Numansdorp. Daarbij worden ook koppelkansen met het elektriciteitsverbruik en de -opwek van de omliggende bedrijventerreinen in Numansdorp en Klaaswaal meegenomen.

Eind augustus 2025 werd het pilotproject afgerond. Eind september is door verschillende ondernemers samen een energiecoöperatie opgericht. Het pilotproject krijgt dan ook een vervolg, waarbij de gemeente ook betrokken is.

Uitvoeringsbeleid Windenergie bij agrarische bedrijven

In het 'Hoofdlijnenakkoord 2022-2026' van gemeente Hoeksche Waard staat dat we een visie ontwikkelen op innovatieve oplossingen, zoals kleinschalige windenergie. Uit meerdere aanvragen van agrarische ondernemers blijkt dat er, naast zonnepanelen, behoefte is aan een kleinere windmolen op het erf. LTO Noord, afdeling De Hoeksche Waard, gaf aan dat windenergie een logische aanvulling is om de opwek en het verbruik bij agrarische ondernemers beter in balans te brengen. Dit sluit ook aan bij de gemeentelijke ambitie om energieneutraal te worden.

Daarom werkt de gemeente actief aan een uitvoeringsbeleid voor kleine windmolens waarin ook de kansen zijn opgenomen voor energieopslagsystemen en waterstofproductie bij agrarische bedrijven. Na een zorgvuldig (participatie)proces en afstemming met de provincie staat de terinzagelegging en vaststelling van dit uitvoeringsbeleid gepland voor het najaar van 2025. Met dit uitvoeringsbeleid leggen we vast waar een zogenaamde 'boerderijmolen' geplaatst mag worden en onder welke voorwaarden. Zo is het voor iedereen duidelijk wat mogelijk is en gelden in de gehele Hoeksche Waarde dezelfde voorwaarden.

5.2 Ontwikkelingen Circulaire economie

Hieronder beschrijven we de belangrijkste acties en resultaten van 2023, 2024 en de periode tot en met de zomer van 2025, voortkomend uit het uitvoeringsprogramma Circulaire economie.

Nederland – en ook gemeente Hoeksche Waard – wil in 2050 volledig circulair zijn. Dat betekent dat producten en grondstoffen steeds opnieuw worden gebruikt en dat er bijna geen afval meer wordt verbrand. Dit is beter voor het milieu en maakt ons minder afhankelijk van grondstoffen uit andere landen.

Onder een circulaire economie verstaan we alles wat inwoners, (agrarische) ondernemers, maatschappelijke organisaties én de gemeente zelf doen om het gebruik van nieuwe grondstoffen uit de aarde te voorkomen. Afval verdwijnt bijna helemaal. Door minder te gebruiken, te herstellen en te hergebruiken of van iets bestaands iets nieuws te maken, geven we grondstoffen *van Blijvende Waarde*.

Landelijk is afgesproken dat we in 2030 het gebruik van nieuwe grondstoffen halveren en in 2050 helemaal circulair zijn. Gemeente Hoeksche Waard werkt aan deze doelen vanuit het uitvoeringsprogramma Circulaire economie. Hierin staat hoe we tot en met 2026 werken aan 5 thema's: consumenten, bouw & infra, bedrijfsleven, kringlooplandbouw en zwerfafval.

Samenwerking is hierbij de sleutel. We moedigen ondernemers, onderwijs en andere maatschappelijke organisaties, inwoners en andere overheden aan om mee te doen en hebben we vooral een rol als aanjager en verbinder. We stimuleren, starten en faciliteren initiatieven en brengen partijen bij elkaar. Daarmee scheppen we de voorwaarden waarin circulaire projecten kunnen groeien en de beweging zichtbaar wordt. Daarnaast nemen we als gemeente ook onze verantwoordelijkheid als inkoper, opdrachtgever en werkgever.

CONSUMENTEN

De ambitie voor dit thema is duidelijk: in 2030 mag het restafval niet meer zijn dan 50 kilo per inwoner. Deze doelstelling meten we vooral via afvalcijfers. We richten ons nadrukkelijk ook op de voorkant van de keten: minder consumeren, meer bewustzijn en ander gedrag. Daar valt de grootste milieuwinst te behalen. We blijven daarom investeren in samenwerking met scholen, (maatschappelijke) organisaties en inwoners. Voorbeeldgedrag en partnerschappen zijn daarbij belangrijk. Gedragsverandering is complex, maar we zien dat deze langzaam op gang komt. De weg naar 50 kilo restafval per inwoner is nog lang. Tegelijk leggen onze inspanningen voor preventie, educatie en systeemverandering een stevig fundament, zoals ook onderstaande pilots en projecten laten zien.

Afvalvrije evenementen en SUP-aanpak

In 2023 voerden we samen met 5 organisatoren in de Hoeksche Waard pilots uit met herbruikbare bekers en betere afvalscheiding. Mede door de invoering van de Single Use Plastics-wetgeving (SUP) is er een structurele verandering in gang gezet. Dit leidt niet alleen tot minder restafval en wegwerpplastic, maar helpt ook bij het sluiten van kringlopen in de evenementenbranche.

De opgedane kennis is actief gedeeld, waardoor opschaling en gedragsverandering binnen het lokale netwerk worden gestimuleerd. In 2025 kijken de organisatoren van het Wandelfeest Hoeksche Waard kritisch naar het gebruik en de noodzaak van goodiebags. Ook dat is een belangrijke stap in het terugdringen van onnodige materialen en het maken van bewuste keuzes, zowel door organisatoren als bezoekers. Zo groeit circulair organiseren van een experiment uit tot een nieuwe norm.

Start van circulaire gedragsverandering

Met campagnes en educatie stimuleren we inwoners om bewuster te consumeren. Zo voerden we een socialmediacampagne om tweedehands Sinterklaascadeaus te promoten en maakten we een overzichtskaart van alle kringloopwinkels in de Hoeksche Waard. De boodschap is steeds dezelfde: circulair gedrag begint bij het aankoopmoment – minder kopen, meer delen, hergebruiken en repareren.
Nog steeds belandt zo'n 15% recyclebaar afval in de grijze container. Samen met RAD stimuleren we inwoners om afval beter te scheiden. Sinds april 2025 rijdt de **RecycleHopper**, een mobiele milieustraat, langs verschillende dorpen. Inwoners kunnen hier gratis hun recyclebare afval inleveren, zonder milieupas. De eerste ronde trok 485 bezoekers, die samen 1670,5 kilo aan spullen inleverden. Dat is gemiddeld 4,3 kilo per persoon. Zo besparen we afval én maken we scheiden makkelijker.

Luiers: van inzameling naar preventie

Nieuwe inzamelmethoden en -campagnes helpen, maar luiers blijven een hardnekkige afvalstroom. Niet omdat er meer kinderen zijn, maar omdat kinderen later zindelijk worden. Recycling is nauwelijks mogelijk: de meeste ingezamelde luiers worden alsnog verbrand. Dat leidt tot extra restafval, hogere kosten en weinig grip op de oorzaak.

De pilot **Wasbare luiers** in 2023 leverde waardevolle inzichten op: 67% van de deelnemende gezinnen bleef ze ook daarna gebruiken. Toch ligt de grootste winst bij preventie. Daarom startten we in 2024 het project **Plasklas**: een pedagogisch verantwoorde training die jonge ouders ondersteunt bij zindelijkheidstraining.
Dit staat hoger op de R-ladder van circulariteit dan hergebruik. Met deze aanpak kunnen we lokaal tot wel 25% van het luierafval voorkomen. Kinderen die voor hun tweede jaar starten zijn gemiddeld met 2 jaar zindelijk in plaats van met gemiddeld 3,5 jaar. En kinderen van 2 jaar en ouder zijn gemiddeld in 3 maanden zindelijk. Iedere maand dat een kind eerder zindelijk is, scheelt gemiddeld 180 luiers. In de periode 18 maart 2025 tot en met 1 september 2025 deden al 257 gezinnen mee, die gezamenlijk 496.440 luiers bespaarden.

Inzameling e-waste

Kleine elektrische apparaten bevatten waardevolle grondstoffen, zoals zeldzame aardmetalen. Door ze apart in te zamelen kunnen deze materialen opnieuw worden gebruikt. Dat voorkomt verspilling, verkleint de vraag naar nieuwe grondstoffen en vermindert de milieubelasting van grondstofwinning en productie. Bovendien bevat e-waste vaak schadelijke stoffen, die bij verkeerde verwerking, risico's geven voor mens en milieu.
Een inspirerend voorbeeld is de jaarlijkse **E-waste Race**. In de Hoeksche Waard zamelen 10 basisscholen samen zo'n 10.000 apparaten per jaar in. Daarmee winnen we kilo's waardevolle grondstoffen terug en houden we schadelijke stoffen uit het milieu. Tegelijkertijd leren kinderen én hun omgeving spelenderwijs hoe belangrijk het is om zorgvuldig met grondstoffen om te gaan. Hardware Kringloop (HW Kringloop) heeft in de periode 2023 tot en met juni 2025 ruim 350 laptops en andere hardware ingezameld, nagekeken, schoongemaakt en waar nodig gerepareerd om ze een tweede leven te geven.

Educatie

De transitie naar een circulaire economie begint bij anders leren denken over grondstoffen, consumptie en afval. Daarom is educatie een belangrijk thema. Basisscholen in de Hoeksche Waard krijgen ondersteuning met het **lesprogramma Circulair ontwerpen**, zodat circulariteit een vast onderdeel wordt van hun onderwijs.

Er zijn 11 scholen die het **keurmerk Afvalvrije School** hebben behaald: zij produceren zo min mogelijk restafval door preventie en scheiding. Daarmee zijn ze niet alleen duurzaam, maar ook inspirerende oefenplaatsen voor de samenleving van morgen.

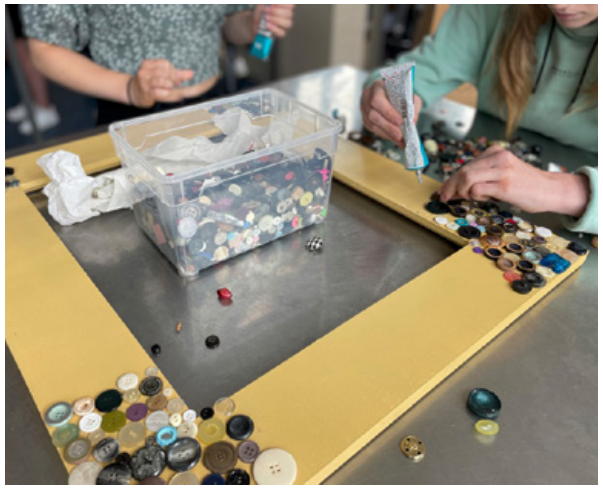

In het schooljaar 2025/2026 zetten we opnieuw stappen met:

- (Gast)lessen Leren repareren op basis- en middelbare scholen;
- Voedseleducatie en bewustwording rond verspilling op basisscholen;
- Ondersteuning van het Hoeksch Lyceum bij het Eco-Schools-programma;
- Ondersteuning van de Willem van Oranje bij het Praktijkgericht Programma.

Niet alleen in de klas, ook in de praktijk brengen we circulariteit tot leven. Tijdens de **Duurzame Doedag** op 28 juni 2023 werkten leerlingen van Yuverta met restmaterialen. Ze gaven woon- en zorgcomplex De Rembrandt in Oud-Beijerland hiermee een opknapbeurt: een levensboom werd geschilderd met overgebleven en ingezamelde verf en meubels en lijsten gemaakt van resthout werden neergezet en opgehangen. Zo leerden jongeren hoe afval grondstof wordt en hoe creativiteit en duurzaamheid samenkomen. Het verbindt onderwijs, leefbaarheid en duurzaamheid op een zichtbare en betekenisvolle manier.

Voorbeeldrol gemeentelijke organisatie

Veel grondstoffen die onze organisatie binnenkomen, gaan nu nog als afval weer naar buiten. Om dat te veranderen zijn we overgestapt van kartonnen naar porseleinen bekers. In 2025 starten we met het analyseren van onze eigen grondstofstromen en zetten we acties in om verspilling te verminderen. Zo geven we invulling aan onze voorbeeldrol.

Technologie ondersteunt gedragssturing

De doorontwikkeling van de RAD-app geeft inwoners meer grip op hun afvalgedrag. Door inzicht en terugkoppeling, bijvoorbeeld via vergelijkingen met andere huishoudens, kan gedragsverandering sneller op gang komen.

BOUW & INFRA

Onze ambitie is dat 25% van de bouw- en infraprojecten in 2030 circulair is. Deze sector gebruikt zo'n 50% van alle grondstoffen in Nederland, dus hier ligt veel winst. In de Hoeksche Waard zetten we daarom in op slimmer slopen, (hoogwaardig) hergebruik en het sluiten van lokale ketens. Samen met HW Wonen werken we aan een circulaire strategie waarin nieuwe woningen vooral worden gebouwd met staal en hout in demontabele constructies. Zo kunnen onderdelen later opnieuw worden gebruikt.

De uitvoering van dit thema is gekoppeld aan de doelstelling voor het thema bedrijfsleven: in 2025 zijn op ieder bedrijventerrein in de Hoeksche Waard meerdere bedrijven circulair bezig. We stimuleren hiervoor ketensamenwerking tussen bedrijven. Inmiddels zijn de eerste ondernemers op bedrijventerreinen gestart met gezamenlijke initiatieven, zoals het delen van reststromen en het ontwikkelen van circulaire producten. Zo werken we stap voor stap aan een sterke lokale economie met toekomstbestendige bedrijven, die voorbereid zijn op materiaalschaarste, strengere milieuregels en bewuste klanten.

Ketensamenwerking bouw & infra

Hieronder de stappen die zijn gezet in 2022, 2023, 2024 en de eerste helft van 2025:

- In 2022 en 2023 haalden we via **innovatietafels** wensen en inzichten op bij lokale ondernemers in de bouw- en infrasector. Zo werd duidelijk wat zij al doen en wat zij nodig hebben om verder te verduurzamen.
- Begin 2024 bracht Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid de **restgrondstof-stromen in kaart** van alle 18 bedrijventerreinen. Daaruit bleek dat er veel kansen zijn voor hergebruik van beton, hout en metaal. In september 2024 organiseerden we samen met gemeenten Nissewaard en Goeree-Overflakkee en provincie Zuid-Holland het tweede **symposium Circulair Bouwen** (eerste vond plaats in juni 2022). Opdrachtgevers, overheden en ondernemers deelden daar kennis en verkenden samenwerking op de Zuid-Hollandse eilanden. Bestuurders spraken af structureel samen te werken, onder meer in hun rol als opdrachtgever.
- Eind 2024 startten we de **verkenning van een circulaire ketensamenwerking** in de bouw & infra geïnspireerd door het symposium en de vraag van ondernemers. Inmiddels zijn ruim 20 ondernemers uit de hele keten betrokken, van sloper tot aannemer.
- Op 8 mei 2025 tijdens de **Dag van Wonen** spraken ondernemers, ontwikkelaars en opdrachtgevers verder over circulair bouwen. Dit leidde tot meer wederzijds begrip en heldere **vervolgafspraken**.
- Een belangrijk onderdeel is **circulair slopen – of beter gezegd: circulair oogsten**. Sloopprojecten worden zo materialenbanken. Door vooraf inzicht te krijgen in welke materialen er vrijkomen en in welke staat, kunnen deze gericht worden hergebruikt in nieuwe projecten, met behoud van waarde:
  - Voor 5 gemeentelijke vastgoedlocaties voerden we **materiaalscans** uit.
  - Samen met ondernemers deden we marktonderzoek naar een **handels-platform** voor circulaire bouwmaterialen. Eind 2025 gaan we dit platform actief gebruiken om materialen zichtbaar, verhandelbaar en herbruikbaar te maken, lokaal én landelijk.
  - In juni 2025 verkenden we met onderwijs- en ketenpartners de kansen van **circulair oogsten** bij basisschool Het Talent en het (buurt)verenigingsgebouw in Mookhoek. Op basis daarvan starten we een pilot met een oogstplan, zodat vrijkomende materialen behouden blijven en mogelijk een plek krijgen in het nieuwe ontwerp of ergens anders hergebruikt worden. De ervaring die we opdoen, vertalen we naar praktische uitvoeringskaders om toe te passen binnen toekomstige sloopprojecten en aanbestedingen.
- Op 12 september 2025 markeerden we de **officiële start van de circulaire ketensamenwerking**. Ondernemers, gemeenten, waterschap Hollandse Delta en Rabobank Zuid-Hollandse Eilanden ondertekenden een intentieverklaring. Zij beloven projecten in te brengen, kennis te delen en te investeren in gezamen-lijke voortgang. Zij committeren zich aan het inbrengen van projecten, het delen van kennis en het investeren in gezamenlijke voortgang.
- Om de ketensamenwerking te versterken werken we samen met ondernemers en gemeenten Nissewaard en Goeree-Overflakkee aan een businesscase voor Regio Deal Zuid-Hollandse Eilanden. Hiermee kunnen we de **ketensamenwerking opschalen** naar heel de Zuid-Hollandse Delta en het onderwijs actief betrekken, met extra financiële ondersteuning.

Door gezamenlijke inzet, slimme pilots, gebruik van data en het creëren van praktische uitvoeringskaders is een stevig fundament gelegd voor circulair bouwen in de Hoeksche Waard.

BEDRIJFSLEVEN

In de Hoeksche Waard werken we actief aan het verduurzamen van het lokale bedrijfsleven, met circulaire economie als belangrijk uitgangspunt. Circulair werken vraagt niet alleen nieuwe technieken, maar vooral ook kennis, inspiratie en samenwerking. Daarom zetten we in op bewustwording en het opbouwen van een netwerk voor circulair ondernemen en inkopen, zowel binnen onze eigen organisatie als samen met ondernemers en partners in de regio.
Zo willen we het bedrijfsleven helpen om duurzaam en circulair te ondernemen, met de juiste kennis en praktische handvatten. En willen we circulair inkopen binnen onze organisatie tot standaard maken.
Hieronder een aantal acties die in de periode 2023 tot en met de eerste helft van 2025 zijn opgepakt:

- In 2023 organiseerden we een interne **bijeenkomst Maatschappelijk verantwoord opdrachtgever-schap en circulair inkopen**. Daar verkenden we hoe circulair inkopen de norm kan worden. Daarbij gebruikten we onder meer het ambitieweb om duurzaamheidsthema's af te wegen.
- In juni 2024 organiseerden we samen met Onder-nemersvereniging Hoeksche Waard (OHW) een **ondernemersbijeenkomst Circulair ondernemen**. Ondernemers kregen daar inzicht in hoe zij bewuster met grondstoffen en afvalstromen kunnen omgaan.
- Begin 2025 startten we binnen onze organisatie met het opstellen van een **Roadmap circulair/ duurzaam inkopen**. Daarin richten we ons op de meest impactvolle inkoopcategorieën, zoals verharding, bestrating en sloop, met duidelijke ondergrenzen voor circulariteit en ruimte voor innovatie. Dit doen we door praktijkvoorbeelden te delen, marktconsultaties te organiseren en de aanpak toe te passen in inkooptrajecten.
- Binnen onze organisatie passen we circulariteit steeds vaker toe bij aanbestedingen: een voorbeeld is het plaatsen van een **circulaire voetgangers-brug** in Strijen eind 2025. Deze is ontwikkeld met steun van de SPUK-regeling (Specifieke Uitkering Klimaatneutrale en Circulaire Infrastructuur-projecten). Dit project laat zien dat circulair bouwen binnen Grond-Weg-Water-projecten (GWW) haalbaar is, als er in de planfase voldoende middelen worden gereserveerd. De ervaringen helpen ons om circulariteit standaard mee te nemen in onze projecten voor wegen en bruggen.

KRINGLOOPLANDBOUW

De gemeente wil in 2030 tenminste 50% van de kringlopen in de landbouw sluiten. Daarnaast is het onze ambitie om een belangrijk deel van de voedsel-productie voor steden als Rotterdam en Den Haag te verzorgen. Daarbij zetten we in op bodemkwaliteit, biodiversiteit, korte ketens, regeneratieve teelt en een eerlijke positie voor de boer.
De landbouwsector speelt een belangrijke rol in het terugdringen van CO_2-uitstoot en het herstellen van ecosystemen. Kringlooplandbouw biedt kansen, waarbij grondstoffen zo efficiënt mogelijk worden ingezet en hergebruikt. Ook biobased bouwen is een belangrijke schakel: door natuurlijke grondstoffen te gebruiken, bouwen we duurzamer en ontstaan er nieuwe verdienmodellen voor boeren.

Om bovenstaande doelen te halen, zetten we in op innovatie, samenwerking en het verbinden van sectoren:

- Een goed voorbeeld is het **project Boeren voor de Bouw**, waarin we sinds 2022 als gemeente optreden als transitiepartner. In Mijnsheerenland worden experimentele gewassen geteeld die bijdragen aan een gezonde bodem, biodiversiteit en CO_2-opname en tegelijkertijd nieuwe grond-stoffen leveren voor de bouwsector.

- Als vervolg hierop zijn we in 2025 in samenwerking met HW Wonen gestart met een pilot waarin **lokaal geteeld stro** wordt gebruikt als **isolatiemateriaal** in woningen. Dit project laat zien hoe landbouw en bouw elkaar kunnen versterken binnen een circulaire economie. Bij gebleken succes volgt opschaling naar een regionale stro-keten. Bij de pilot zijn agrariërs, verwerkers, aannemers en HW Wonen betrokken. De gemeente ondersteunt als transitiepartner.

  Bouwen met biobased materialen en het telen van grondstoffen voor de bouw dragen bij aan onze ambitie voor een toekomstbestendige bouwketen. Verdere ontwikkeling en opschaling van biobased productieketens zijn belangrijk om ook in de toekomst voldoende duurzame bouwmaterialen te hebben.
- De Hoeksche Waard kent een lange traditie van duurzame landbouw en ondernemerschap. Er lopen diverse **vernieuwende pilots** met regeneratieve landbouw, druppelirrigatie, robotica, precisiebemesting en bokashi.
- Samen met stichting Natuurlijk bij de Boer, JOGG en Jong Leren Eten Zuid-Holland stimuleren we **voedseleducatie** in onderwijs en kinderopvang. Zo brengen we streekproducten en het boerderijleven dichter bij jonge generaties.
- Binnen het programma **Roadmap to Foodlab** lopen projecten rond gezond voedsel, biodiversiteit en innovatie. Voorbeelden zijn de zichtbaarheid van Foodlab-locaties op VisitHW.nl en de belevingskaart en een composteermachine bij Yuverta.
- Samen met marktpartijen stimuleren we de **lokale afzet** van producten binnen een straal van 50 kilometer. Projecten zoals het **BoerdeReis kinderpaspoort** en **Tour langs de Boer** brengen producenten en consumenten dichter bij elkaar. In juli 2023 is Stichting Natuurlijk bij de Boer opgericht om deze korte keten-initiatieven blijvend te organiseren.

Bovenstaande voorbeelden laten zien dat we goed op weg zijn. Tegelijkertijd zien we dat we meer inzicht nodig hebben in wat er al gebeurt en hoe bestaande initiatieven op elkaar aansluiten. Daarom onderzoeken we samen met ondernemers, keten-partners en mede-overheden hoe we tot een samenhangende aanpak kunnen komen. Deze verkenning – met aandacht voor opschaling, samenwerking met de bouwsector en het benutten van middelen zoals de Regio Deal – helpt ons om van losse projecten een stevig fundament voor kringlooplandbouw in de Hoeksche Waard te maken.

ZWERFAFVAL

Voorkomen én opruimen

Zwerfafval heeft impact op onze leefomgeving én op het milieu. Als gemeente zetten we daarom in op een brede aanpak: van voorkomen tot opruimen. We ondersteunen vrijwilligers die de openbare ruimte schoonhouden en investeren in bewustwording via educatie en communicatie. Ook door onderzoek proberen we beter te begrijpen waar het afval vandaan komt, zodat we gericht kunnen ingrijpen.

Schone Maasdelta

Gemeente Hoeksche Waard is sinds 2023 aangesloten bij het project Schone Maasdelta, onderdeel van het Europese programma Treasure. Samen met partners brengen we in kaart waar plastic afval vandaan komt. In 2023 en 2024 zijn zo'n 60 locaties langs de oevers van rivieren in de Maasdelta en Rotterdam Rijnmond onderzocht op de samenstelling van zwerfafval.
De resultaten laten zien dat het afval vooral afkomstig is van bedrijfsactiviteiten op en langs het water (39%), recreatie (34%), direct gedumpt afval (21%) en riool-over-storten (5%). Deze inzichten helpen ons gerichte maatregelen te nemen. Met onze ligging in de delta hebben we een unieke kans om plastic uit rivieren te weren, vóór het de zee bereikt. Dat doen we samen met inwoners, ondernemers en partners.

5.3 Ontwikkelingen Biodiversiteit

Hieronder beschrijven we de belangrijkste acties en resultaten van 2023, 2024 en de periode tot en met de zomer van 2025, voortkomend uit de uitvoeringsagenda Biodiversiteit.

De Hoeksche Waard is een uniek gebied met veel soorten planten en dieren. In polders, bosachtige gebieden en langs de dijken leven vogels, insecten en kleine zoogdieren. Steeds vaker werken we – inwoners, maatschappelijke organisaties, ondernemers en overheden – samen mét de natuur. We leggen bloem- en kruidenrijke akkerranden aan, beheren het groen natuurvriendelijker, stimuleren inwoners om de natuur een handje te helpen in hun tuin, planten meer bomen en struiken en kinderen leren op school over de natuur. Samen met inwoners en partners zorgen we zo voor een groene, gezonde leefomgeving waarin mensen kunnen genieten van het landschap en de natuur.

Het hoofddoel van de uitvoeringsagenda Biodiversiteit is te komen tot veerkrachtige ecosystemen in de Hoeksche Waard in 2050. Sinds de vaststelling van de uitvoeringsagenda is in diverse onderzoeken opnieuw bevestigd hoe belangrijk biodiversiteit is – voor natuur én economie. Gezonde ecosystemen leveren een directe bijdrage aan de kwaliteit van leven.

Binnen onze organisatie zien we een duidelijke ontwikkeling: van losse pilots en experimenten naar het stevig verankeren van biodiversiteit als pijler in ons beleid en beheer. Tegelijkertijd zijn er uitdagingen. Zo zette het Rijk het Nationaal Programma Landelijk Gebied stil, inclusief de financiële middelen. Hierdoor moest er opnieuw koers worden bepaald, wat nu vorm krijgt in het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied.

Een andere uitdaging is het budget: biodiversiteitsmaatregelen moeten grotendeels zonder extra rijksgeld worden uitgevoerd, anders dan bij de andere duurzaamheidsthema's. Toch hebben we al veelbelovende resultaten geboekt. Als gemeente zetten we mooie stappen, passend bij onze rol. Op deze en de volgende pagina's laten we per gebied zien hoe het staat met de biodiversiteitsagenda: wat gaat goed, wat is bereikt en waar liggen nog kansen of knelpunten?

Onderzoek kansen biodiversiteit in openbare ruimte

In 2023 en 2024 lieten we onderzoek doen naar kansen voor biodiversiteit in de openbare ruimte van de Hoeksche Waard. Onderzoeksbureau TAUW leverde hiervoor een ecologische structuurkaart, een visie en een transitieplan. Het onderzoek richt zich op de dorpen en brengt natuurwaarden in beeld: wat er nu is en wat mogelijk kan worden. Het rapport adviseert hoe we de ecologische samenhang kunnen versterken op 3 thema's: biodiversiteit in de openbare ruimte (passend bij het gebruik), biodiversiteit bij ruimtelijke ontwikkelingen en natuurvriendelijk beheer.

Het transitieplan bevat concrete maatregelen om de biodiversiteit in de dorpen te vergroten. De meeste winst is te halen met natuurvriendelijk beheer, vooral van grasvelden. Ook het omvormen van bestaand groen en de aanleg van biodivers groen bieden veel kansen. TAUW stelt de volgende aanpak voor:

- aanpassen van maaibeheer van gras;
- versterken van waternatuur;
- vastleggen van ambities bij ruimtelijke ontwikkelingen;
- werken aan een aaneengesloten groen- en waterstructuur;
- verbreden en verankeren van de ecologische structuur;
- verbeteren van de kwaliteit van die structuur.

De uitkomsten van het onderzoek helpen ons de stap te zetten van functioneel beheer naar biodivers beheer van de openbare ruimte. De aanbevelingen werken we verder uit in het beleid Basiskwaliteit Natuur.

Beleid Basiskwaliteit Natuur

In februari 2024 verscheen het landelijke kennisdocument Basiskwaliteit Natuur, opgesteld door stichting Deltaplan Biodiversiteitsherstel, samen met onder andere Naturalis en Wageningen University. Het document laat zien hoe grondeigenaren en beheerders praktisch aan de slag kunnen met biodiversiteit in hun eigen werkgebied. In 2025 en begin 2026 stellen we op basis hiervan én de uitkomsten van het onderzoek van TAUW, het beleid ´Basiskwaliteit Natuur Hoeksche Waard´ op. We nemen hierin ook de te verwachtte kosten mee. Aan de gemeenteraad leggen we keuzes voor om de achteruitgang van algemene soorten te voorkomen. Zo werken we aan de minimale voorwaarden om natuurarmoede in dorpen én het buitengebied tegen te gaan, wat gevolgen heeft voor de inrichting en het beheer van de openbare ruimte.

Natuurvriendelijk beheer

In 2023 startten we een interne denktank om kaders, risico's en ambities voor biodiversiteit vast te stellen. In 2024 zetten we, op advies van TAUW, de eerste stappen richting ecologisch (natuurvriendelijk) beheer van de openbare ruimte, te beginnen met een klein deel van de grasoppervlakte. Deze verandering voeren we stap voor stap uit, zodat we leren van de praktijk en inwoners de tijd krijgen om te wennen aan een andere uitstraling van het groen. Met de campagne **Gewild Groen** betrekken we inwoners actief bij deze overgang, in samenwerking met vrijwilligers van HW Zoemt.

Ook de financiële kant is meegenomen: we hebben berekend wat deze vorm van beheer kost. Binnen de huidige budgetten kunnen we nog niet alles uitvoeren, maar we zetten wel de eerste belangrijke stappen.

Om te weten of deze aanpak effect heeft, meten we de resultaten in het veld. Op 20 plekken verspreid over de Hoeksche Waard worden insecten en plantensoorten gemonitord. De resultaten geven inzicht in de relatie tussen het beheer en de ontwikkeling van biodiversiteit.

Pilot Kritische Prestatie Indicatoren

In 2023 en 2024 deden we mee aan een landelijke pilot van het Deltaplan Biodiversiteitsherstel. Het doel was te onderzoeken of kritische prestatie indicatoren (KPI´s) geschikt zijn om biodiversiteitsmaatregelen in de openbare ruimte te meten en bij te sturen.

KPI's maken zichtbaar of beheer daadwerkelijk bijdraagt aan biodiversiteit, zodat je gericht kunt verbeteren. Daarbij keken we ook naar lessen uit andere sectoren, zoals de landbouw, waar prestaties beloond worden als ze bijdragen aan het herstel van de natuur.

In de pilot is een eerste set KPI's getest. We onderzochten of deze duidelijk en toepasbaar zijn in de Hoeksche Waard, welke data nodig zijn en of de rekenregels werkbaar zijn. De inzichten gebruiken we bij het opstellen van het beleid Basiskwaliteit Natuur (verwacht begin 2026), waarin ook deze systematische manier van monitoren wordt opgenomen.

Biodiversiteit in het landelijk gebied

In het landelijk gebied willen we werken aan robuuste ecosystemen. Dat doen we door het landschap groener en waterrijker te maken (**groenblauwe dooradering**) én ruimte te houden voor een toekomstbestendige landbouw – met oog voor biodiversiteit.

De afgelopen jaren koppelden we deze ambities aan het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en het bijbehorende transitiefonds. In dit programma werkten we samen met provincie Zuid-Holland, waterschap Hollandse Delta, agrarische ondernemers en natuurorganisaties. Eind 2024 besloot het Rijk het NPLG te stoppen, inclusief het fonds.

Toch gaat de provincie door met deze gebiedsgerichte aanpak. In het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZH-PLG) worden natuur, water, stikstof en klimaat in samenhang benaderd, als basis voor een vitaal buitengebied. Ook in de Hoeksche Waard maken we met onze partners een gebiedsplan. Hierin worden de speerpunten uit onze biodiversiteitsagenda verder uitgewerkt. Voor de Hoeksche Waard zijn inmiddels 3 projecten geselecteerd waarvoor geld beschikbaar is. Daarmee kunnen we direct aan de slag:

- **Groenblauwe dooradering in polder Nieuw Bonaventura:** we verbeteren het landschap door onder andere bredere kreken en natuurvriendelijke oevers aan te leggen. Zo vergroten we de biodiversiteit én helpen we agrariers met een klimaatbestendige en zoetwaterzekere polder.
- **Erfcoaches:** zij helpen agrariërs om hun erf natuurvriendelijk en toekomstgericht in te richten.
- **Wasplaatsen voor landbouwmachines:** dragen bij aan schoon water en minder bodemvervuiling.

Deze projecten zijn belangrijke stappen richting de doelen op het gebied van natuur, stikstof, water en klimaat, en dragen direct bij aan de uitvoeringsagenda Biodiversiteit.

Pilot biodiversiteit in park Waterweide

In 2023 is park Waterweide in Westmaas aangewezen als pilotlocatie om de biodiversiteit te vergroten. Het park bestond vooral uit kort gemaaid gras. Op advies van de gemeentelijk ecoloog zijn de heuvels ingezaaid met een bloemrijk mengsel van inheemse planten. De provincie ondersteunde dit met subsidie via de regeling ´Realisatie leefgebied icoonsoorten, landschapselementen en voedselbossen´.

De locatie is strategisch gekozen, vlak bij het natuurgebied Negentienmorgenvliet, onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland. Zo ontstaat meer samenhang tussen natuurgebieden. Na de herinrichting bestaat het park uit kruidenrijk grasland en bloeiende heuvels. Door later en gefaseerd te maaien, blijven zaden behouden en ontstaat een natuurlijke variatie in het gras. Dit is gunstig voor insecten en andere dieren. Aan de randen zijn inheemse bomen en struiken geplant, die op termijn schuil- en voedselplekken bieden. Nu al bloeien er soorten als klaproos en kamille tussen de jonge aanplant.

Het omvormen van een bestaand park is best een uitdaging, zeker na jarenlang strak beheer. Door paden kort te houden, blijft het park goed toegankelijk én aantrekkelijk voor bezoekers. Monitoring laat zien dat de aanpak effect heeft: er worden steeds meer verschillende diersoorten waargenomen. Deze pilot laat zien hoe natuurvriendelijk beheer er in de praktijk uit kan zien.

Tiny Forest bij Leeuwenhartschool

In 2024 legden we bij de Leeuwenhartschool een tiny forest aan. In dit 'oerbosje' van ongeveer 200 vierkante meter staan inheemse bomen en struiken dicht op elkaar – een echte boost voor de biodiversiteit.
Samen met de leerlingenraad, IVN Natuureducatie en omwonenden maakten we een ontwerp en afspraken over het beheer. De aanplant werd gevierd op school: kinderen, leerkrachten en (groot)ouders gingen samen aan de slag. Met dit derde bosje is het tastbare deel van het project met IVN en de provincie afgerond. Op 3 plekken in de Hoeksche Waard staat nu een Tiny Forest. Basisschoolleerlingen van IKC De Pijler in Maasdam, De School met de Bijbel in Goudswaard en de Leeuwenhartschool in Oud-Beijerland kunnen zien hoe zo'n bos groeit en leren er zelf voor te zorgen. Deze minibossen worden ook als schaduwrijke buitenlokalen gebruikt. Als gemeente blijven we in gesprek met de scholen om te zorgen dat de minibossen goed gebruikt blijven.

Samen werken aan biodiversiteit

De resultaten die we laten zien, zijn alleen mogelijk dankzij de goede samenwerking met onze partners. We werken samen in de Hoeksche Waard én leren van de kennis van instituten en overheden, zoals Deltaplan Biodiversiteitsherstel, de provincie en het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN).

In 2023 sloten we ons aan bij stichting **Steenbreek**. Steenbreek zet zich in voor groene, klimaatbestendige en biodiverse tuinen, straten en buurten bijvoorbeeld door **Tuinrangers** in te zetten. Ze ondersteunt gemeenten, waterschappen en provincies én inspireert inwoners om zelf aan de slag te gaan.
We steunen ook lokale initiatieven zoals het project **Elke boom telt** van **Rotterdam de boer op!**
Hieronder lichten we 2 belangrijke partners verder uit.

Hoekschewaards Landschap

Hoekschewaards Landschap (HWL) zet zich al meer dan 50 jaar in voor landschap en natuur. HWL is een ervaren sparringpartner op visie- en gebiedsniveau én het lokale kennisinstituut voor natuur in de Hoeksche Waard.
De samenwerking gaat verder dan visie: HWL speelt ook een rol in het beheer van natuurgebieden en verzorgt natuur- en milieu-educatie op scholen.
In 2024 en 2025 ontvingen ze jaarlijks gemiddeld 650 leerlingen op hun locaties.

HW zoemt

De samenwerking met HW zoemt is bijzonder door de positieve en aanstekelijke manier waarop zij inwoners betrekken. Ze maken het belang van biodiversiteit zichtbaar en tastbaar met initiatieven als: de Bomenhub in Klaaswaal, bloembollenacties, uitdeeldagen van wilgentakken, ambassadeursnetwerk, de actie Bloeiende tegels en cursussen zoals Natuurlijk tuinieren.

Met inmiddels 600+ betrokken 'vrienden van HW zoemt' groeit de beweging. Wij ondersteunen HW zoemt op projectniveau en via het Initiatievenfonds.

5.4 Ontwikkelingen Klimaatadaptatie

Hieronder beschrijven we de belangrijkste acties en resultaten van 2023, 2024 en de periode tot en met de zomer van 2025, voortkomend uit het uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie of de uitvoeringsagenda 'Hoeksche Waard klimaat-bestendig'.

We merken het steeds vaker: extreem weer. Lange droge periodes, zware buien – de kans daarop neemt toe. Zulke gebeurtenissen kunnen veel gevolgen hebben voor de Hoeksche Waard. Om die beter op te vangen, moeten we ons eiland aanpassen met als doel om in 2050 een klimaatbestendige Hoeksche Waard te zijn. Dat doen we via het **Deltaplan Ruimtelijke adaptatie** (DPRA).

In het DPRA staan maatregelen en projecten die ervoor moeten zorgen dat Nederland in 2050 waterrobuust en klimaatbestendig is ingericht. Overheden werken daarbij samen in 45 werkregio's, waaronder de Hoeksche Waard. In 2021 stelden gemeente Hoeksche Waard, waterschap Hollandse Delta en provincie Zuid-Holland een gezamenlijke uitvoeringsagenda 'Hoeksche Waard klimaatbestendig' vast. Gemeente Hoeksche Waard is trekker van deze werkregio.

Onze visie op klimaatadaptatie noemen we **De Hoeksche 4**:

- Nieuwbouw is klimaatbestendig;
- Bestaande bebouwing maken we klimaatbestendig;
- Het buitengebied maken we klimaatbestendig;
- Essentiële infrastructuur maken we klimaatbestendig.

We hebben al veel werk verzet, maar de urgentie blijft groot. Het is nodig om klimaatadaptatie stevig te verankeren in beleid, organisatie en wetgeving – zoals de Omgevingswet. Tot nu toe zijn we in de Hoeksche Waard grotendeels gespaard gebleven van noodweer, maar we moeten wél voorbereid zijn. Dat doen we samen: binnen onze organisatie én met partners, inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. De maatregelen en acties waar de gemeente voor aan de laat staat, staan opgenomen in het gemeentelijk uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie.

We zijn ook afhankelijk van andere partijen, zoals het Rijk. Denk aan de aanvoer van zoetwater bij droogte, die wordt geregeld via het hoofdwatersysteem. Deze zorgen brengen we onder de aandacht bij het Deltaprogramma Zoetwater. Tegelijk blijven we lokaal aan de slag, bijvoorbeeld met het versterken van de groenblauwe dooradering – ook een onderdeel van de uitvoeringsagenda Biodiversiteit.

Op de volgende pagina's staan we stil bij wat goed gaat, wat we hebben bereikt en waar kansen en risico's liggen bij het klimaatbestendig maken van de Hoeksche Waard – nu en richting 2026.

Samen klimaatproof: middelen voor maatregelen

Op 27 mei 2025 stelde de gemeenteraad het Water- en Rioolprogramma vast. Hierin staat – zoals afgesproken in het uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie – dat klimaatadaptatie structureel wordt meegenomen in dit programma. Dit betekent dat we geld beschikbaar stellen vanuit dit programma voor investeringen op de grootste knelpunten uit de klimaatstresstest, die we in 2025 opnieuw uitvoeren. Ook kunnen we subsidie verlenen aan inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers die klimaatadaptieve maatregelen nemen en slim omgaan met regenwater op eigen terrein.

Klimaatstresstest: zicht op grootste klimaatknelpunten

In het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) staat dat elke gemeente eens in de 6 jaar een klimaatstresstest uitvoert. Voor de Hoeksche Waard was dat in 2019. Inmiddels zijn er nieuwe klimaatscenario's van het KNMI (2023) en is de landelijke bijsluiter voor stresstesten eind 2024 vernieuwd. Daarom wordt er in 2025 een nieuwe klimaatstresstest voor de Hoeksche Waard uitgevoerd.

Deze test brengt de urgentste knelpunten op het gebied van wateroverlast, droogte en hitte in beeld. Samen met beheer en onderhoud van onze openbare ruimte pakken we deze knelpunten vervolgens aan om schade en overlast in de toekomst zoveel mogelijk te beperken. Hiervoor zetten we bovengenoemde middelen in.

Klimaatverandering raakt meer dan alleen onze dorpen en straten. Ook op andere onderdelen van de samenleving – zoals wonen, landbouw, natuur en gezondheid – zijn de gevolgen merkbaar. Daarom is de nieuwe klimaatstresstest opgebouwd uit 3 onderdelen:

- een **analyse op basis van de nieuwste KNMI-cijfers** van waterveiligheid, wateroverlast, droogte en hitte;
- een **impactanalyse op thema's** voor onder meer wonen, werken, gezondheid, landbouw en cultuur;
- een **wijkinrichtingsplan voor de grootste knelpunten** in bestaand bebouwd gebied.

De resultaten verwachten we in het vierde kwartaal van 2025.

Samen werken aan een waterveilige Hoeksche Waard

In 2009 is het concept **Meerlaagsveiligheid** geïntroduceerd in het Nationaal Waterplan.
Het doel is Nederland duurzaam beschermen tegen overstromingen vanuit het hoofdwatersysteem.
Dit gebeurt via 3 'lagen':

- **Preventie** – het voorkomen van overstromingen, met dijken en keringen;
- **Duurzame ruimtelijke planning** – door slimme inrichting schade en overlast beperken;
- **Crisisbeheersing** – zorgen dat schade en slachtoffers bij een overstroming zo klein mogelijk blijven.

Na de wateroverlast in Limburg in 2021 zijn hier op advies van de beleidstafel 'Wateroverlast en Hoogwater' 2 lagen aan toegevoegd: **Waterbewustzijn** en **Duurzaam herstel**.

In 2025 voerde gemeente Hoeksche Waard samen met waterschap Hollandse Delta, provincie Zuid-Holland en veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid een pilot uit gericht op laag 2: Duurzame ruimtelijke planning. Voor deze pilot zijn strategieën gebruikt uit bestaande kennisbronnen, zoals Klimaateffectatlas Nederland. In een infographic zijn **5 ruimtelijke strategieën voor een duurzame ruimtelijke planning** in beeld gebracht:

- Risicozonering;
- Compartimentering;
- Ondersteuning van crisismanagement;
- Bescherming van kritieke infrastructuur en objecten;
- Aangepast bouwen.

Deze strategieën zijn aangepast op de Hoeksche Waard – met oog voor onze ligging, omgeving en kenmerken.

Dat leverde **6 concrete strategieën om risico's bij overstroming te beperken** op:

- Infrastructuur en vitale objecten;
- Risicozonering;
- Compartimentering;
- Ondersteuning crisismanagement;
- Aangepast bouwen;
- Schuilen en evacueren.

Eén van de belangrijkste onderdelen is de bescherming van essentiële infrastructuur. Dit is niet voor niets 1 van onze 4 pijlers op weg naar een klimaatbestendige Hoeksche Waard in 2050. Denk bijvoorbeeld aan de begaanbaarheid van hoofdwegen voor hulpdiensten, of aan onderdelen van de energietransitie die ook bij een dijkdoorbraak moeten blijven functioneren. Deze pilot is een belangrijke stap in het veiliger maken van ons eiland.

Klimaatadaptief bouwen in beeld

In 2020 ondertekenden we het convenant Klimaatadaptief bouwen. In 2024 lieten we 3 nieuwbouwlocaties in Puttershoek en Nieuw-Beijerland evalueren op basis van de Leidraad Klimaatadaptief Bouwen. Doel: inzicht krijgen in hoeverre klimaatadaptatie al is verankerd in proces en resultaat.

In alle 3 de projecten zijn maatregelen genomen. Tijdens de looptijd van de projecten zijn aanpassingen gedaan – sommige maatregelen kwamen erbij, anderen vervielen. In 2025 volgt een kwantitatief vervolgonderzoek in de nieuwe klimaatstresstest. Dan meten we bijvoorbeeld of woningen binnen 300 meter van een koele verblijfsplek liggen, en of straten hevige regen aankunnen.

De evaluatie leverde ook aanbevelingen op, met bijbehorende acties:

- **Regelgeving**: klimaatadaptatie krijgt een plek in het omgevingsplan. De Leidraad is hierbij uitgangspunt.
- **Toetsing**: in 2025 maken we een handleiding (Klimaatkookboek) om ontwerpen te starten vanuit bodem, water en natuur.
- **Samenwerking**: belanghebbenden worden eerder betrokken via de omgevingstafel.
- **Beheer**: de handleiding bevat ook afspraken over beheer en onderhoud van maatregelen.
- **Monitoring**: in het nieuwe uitvoeringsprogramma stellen we een voorstel op voor een monitoringsplan.

Van hitte naar handelingsperspectief: samen aan de slag

In 2023 deden we mee aan een landelijke **pilot Integrale hitteaanpak**. Samen met onder andere het waterschap, de omgevingsdienst, provincie, GGD, HW Wonen, kinderdagverblijven en de veiligheidsregio onderzochten we de risico's van hitte en welke maatregelen nodig zijn.

Op uitnodiging van RVO, Tauw, Klimaatverbond Nederland en &Flux werd gemeente Hoeksche Waard geselecteerd als 1 van de 10 gemeenten die begeleiding kregen in het opzetten van een hitteaanpak op de thema's gezondheid, gebied en gebouw. Tijdens een regionale sessie werkten we met partners aan concrete inzichten en plannen. De menukaart Hitte van Tauw hielp daarbij als praktisch hulpmiddel.

We brachten kansen in beeld voor communicatie richting kwetsbare groepen, beleidsmaatregelen ter voorkoming van gezondheidsschade en de opzet van een Integraal Hitteplan. Ook bekeken we hoe we scholen, kinderdagverblijven en zorginstellingen kunnen helpen om zich beter voor te bereiden op hitte, bijvoorbeeld in de buitenruimte.

Subsidie stimuleert wateropvang en groen

Via de subsidie Klimaatadaptatie helpen we maatschappelijke organisaties, ondernemers en inwoners om hun eigen omgeving aan te passen aan het klimaat. In mei 2023 verruimden we de regeling, zodat ook scholen, kinderdagverblijven, zorginstellingen en bedrijven een aanvraag kunnen doen. Daar wordt volop gebruik van gemaakt: het aantal aanvragen steeg van zo'n 25 in 2021 naar gemiddeld 175 per jaar. We steunen ook lokale initiatieven zoals regentonacties in Zuid-Beijerland in september 2023 en Strijensas in mei 2025.

In de periode 2024 tot en met halverwege 2025 vroegen zeker 10 scholen subsidie aan voor het vergroenen en watervriendelijk maken van hun schoolpleinen met onder andere bomen – goed voor meer schaduw én bewustwording bij kinderen.

Door aan te sluiten bij landelijke campagnes zoals **NK Tegelwippen**, Plant je mee, Week van de Groene Tuin en de inzet van de gratis **Tegeltaxi** brengen we vergroenen en de subsidie onder de aandacht en verlagen we de drempel om hiermee aan de slag te gaan.

Informatiebundel kinderdagverblijven

Samen met Hoekschewaards Landschap ontwikkelden we een informatiebundel 'Stap voor stap, een groener en koeler kinderdagverblijf' voor medewerkers van kinderdagverblijven. Hierin staan een praktisch stappenplan voor een klimaatbestendig speelplein en leuke activiteiten om jonge kinderen te betrekken bij de thema's hitte en vergroening. In het najaar van 2025 wordt de bundel verspreid onder kinderdagverblijven.

Tuinrangers: groenere tuinen voor een koeler eiland

In 2023 sloten we ons bij **stichting Steenbreek**. Steenbreek helpt ons om tuinen, straten en wijken groener en klimaatbestendiger te maken. Steenbreek startte eind 2024 het landelijke pilotproject Tuinrangers waar wij als gemeente aan meedoen. Tuinrangers zijn vrijwilligers die door IVN Natuureducatie worden opgeleid en inwoners helpen met persoonlijk tuinadvies aan huis. Met eenvoudige aanpassingen maken inwoners zo hun tuin groener, biodiverser én beter bestand tegen hitte en wateroverlast. Sinds juni 2025 zijn de eerste 8 Tuinrangers actief en komen er flink wat aanvragen binnen. **Zie: www.tuinrangers.nl**

Leerlingen onderzoeken fietsroutes op hitte en schaduw

In 2025 gingen we een samenwerking aan met het Hoeksch Lyceum. Leerlingen uit 4 VWO onderzochten hoe hitte en schaduw hun dagelijkse fietsroutes beïnvloeden. Ze brachten knelpunten in beeld en bedachten oplossingen binnen de kaders van onder andere het waterschap. In juni presenteerden de leerlingen hun bevindingen en adviezen. Een leerzaam project voor henzelf én waardevol voor ons beleid.

Samenwerking waterschap en provincie

Binnen het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) werken we samen met waterschap Hollandse Delta en provincie Zuid-Holland. We ondersteunen elkaar waar mogelijk. Zo zijn bij de aanvraag van impulsgelden ook projecten van het waterschap meegenomen. Samen werken we aan een klimaat-bestendige Hoeksche Waard.

Iedere 6 à 7 weken is er ambtelijk overleg over de voortgang van de uitvoeringsagenda Hoeksche Waard klimaatbestendig. Daarnaast is er 1 à 2 keer per jaar overleg op bestuurlijk en managementniveau. In 2024 leidde dit tot het vaststellen van het actieplan 2024-2025, waaruit inmiddels verschillende projecten zijn gestart.

Ook buiten het DPRA is er samenwerking met de provincie, bijvoorbeeld op het gebied van biodiversiteit (zie vorige paragraaf).

6. Vooruitkijken: van uitvoering naar vernieuwing

In deze rapportage is de voortgang geschetst van de activiteiten en projecten binnen het programmaplan Duurzaamheid. De uitvoering loopt tot en met 2026 en is uitdagend, maar de duurzaamheidsopgaven stoppen daar niet. Integendeel: de uitdagingen groeien en veranderen sneller dan ooit. Dat vraagt om durf, aanpassingsvermogen en een koers die meebeweegt met de actualiteit. Het doel *Hoeksche Waard klimaatneutraal in 2050* blijft staan, maar voor alle duurzaamheidsthema's geldt dat er grote opgaven op ons afkomen en blijven komen. Alle 4 de uitvoeringsplannen verdienen herijking, zodat ze aansluiten bij de uitdagingen en kansen van de komende jaren. Hieronder lichten we toe wat dit betekent voor de thema's energietransitie, circulaire economie, biodiversiteit en klimaatadaptatie.

Energietransitie

We werken aan een toekomstbestendig en stabiel energiesysteem, met leveringszekerheid van warmte en elektriciteit voor woningen, bedrijven en (maatschappelijke) organisaties. Daarbij zoeken we een betere balans tussen vraag en aanbod van duurzame elektriciteit binnen de Hoeksche Waard. De focus blijft liggen op de besparing en duurzame opwek van warmte en elektriciteit (energieneutraal), maar we kijken nadrukkelijker naar het hele energiesysteem. Het terugdringen van de elektriciteits- en warmtevraag staat voorop, gevolgd door lokaal opwekken, gebruiken en opslaan van energie om het (elektriciteits)netwerk zo min mogelijk te belasten. In 2025 voeren we de 'Verkenning Hoeksche Waard energieneutraal 2040' uit. Deze geeft inzicht in waar we staan richting een energieneutrale Hoeksche Waard, hoe de vraag naar en het aanbod van (duurzame) energie zich ontwikkelt én wat nodig is voor een stabiel en toekomstbestendig energiesysteem. Op basis daarvan kan een nieuw uitvoeringsprogramma worden gemaakt dat voortbouwt op de sterke punten van nu en ruimte biedt voor nieuwe ontwikkelingen, toekomstige opgaven en uitdagingen, zowel technisch als financieel.

Circulaire economie

Een circulaire economie is geen ideaal meer, maar een noodzaak voor toekomstbestendig ondernemen en toekomstige welvaart. De afgelopen 5 jaar stonden in het teken van opbouw: het uitvoeren van pilots en het opstarten en aanjagen van nieuwe initiatieven en samenwerkingen. De transitie gaat nu een nieuwe fase in, waarin doorpakken nodig is en nieuwe uitdagingen zich aandienen. Er is meer ruimte nodig voor circulair ondernemen, terwijl wet- en regelgeving en het ontbreken van beleid nog belemmeringen vormen. Onze rol verdient een nieuwe invulling: circulariteit wordt concreet en vanzelfsprekend in beleid, inkoop, aanbestedingen en dagelijkse keuzes van ondernemers, maatschappelijke organisaties, inwoners én onszelf als gemeente en andere overheden. Samen met ondernemers, kennisinstellingen en partners bouwen we verder aan een toekomstbestendige circulaire economie.

Biodiversiteit en Klimaatadaptatie

De cijfers over biodiversiteit zijn onverbiddelijk: wereldwijd is sinds 1970 bijna drie kwart van de wilde dieren verdwenen, en Nederland is koploper in biodiversiteitsverlies. Dit raakt iedereen: hoe agrariërs hun land beheren, hoe bedrijven hun terreinen inrichten, hoe inwoners hun tuinen onderhouden, hoe maatschappelijke organisaties hun activiteiten uitvoeren, en hoe overheden beleid maken en uitvoeren. Tegelijkertijd worden klimaatverandering en de gevolgen daarvan steeds zichtbaarder en vragen ze meer aanpassingsvermogen dan we een paar jaar geleden dachten. Daarom is inzicht nodig in hoe klimaatverandering doorwerkt in álle domeinen van onze samenleving. Klimaatadaptatie is geen technisch vraagstuk, maar een maatschappelijke opgave die vraagt om samenwerking en integrale keuzes.
Voor onze veiligheid en gezondheid is het nodig klimaatadaptatie te versterken en ons beter aan te passen aan weersextremen.

Grote beleidsopgaven op het gebied van water, bodem, natuur en landbouw verdienen een robuuste aanpak. Een groenblauwe dooradering in de Hoeksche Waard biedt hiervoor veel kansen en oplossingen. Voor een effectieve uitvoering zijn wel voldoende middelen nodig: voor deze thema's zijn minder rijksmiddelen beschikbaar dan voor energietransitie en circulaire economie.

Tot slot

De weg naar 2050 vraagt om meer dan uitvoering alleen. Het vraagt om koersvastheid én flexibiliteit, om durf én samenwerking. Samen maken we ruimte voor een duurzame, leefbare en weerbare toekomst in de Hoeksche Waard.

gemeente
Hoeksche Waard

Postbus 2003
3260 EA Oud-Beijerland

Bezoekadressen
Kijk op www.gemeentehw.nl

14 0186 | 088 - 647 36 47
info@gemeentehw.nl
www.gemeentehw.nl

gemeenteHW
@gemeenteHW
@gemeenteHW
Gemeente Hoeksche Waard

www.gemeentehw.nl/duurzaamdoen

DUURZAAM DOEN

van Blijvende Waarde

GeWild Groen

Foto's: *Arie Kolders, Casper Streefkerk, Elizabeth Heijblom, Gert Huijzers, Jan de Beck, Jeffrey Groeneweg, Jongens van Nipkow Media, Marc Lelieveld, Milieu Centraal, Maarten de Penning, Sophia van der Kaaden, Chris Pennarts | Tennet en anderen*